ಬೆಳ್ಳಿಬೆಳಕು ಮಾಲೆ

ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆ

ಕಾವ್ಯಾನಂದ

■ ಡಾ. ಚನ್ನಬಸವ ಹಿರೇಮಠ

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ
ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಗುಲಬರ್ಗಾ

ಬೆಳ್ಳಿ ಬೆಳಕು ಮಾಲೆ

ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆ

ಕಾವ್ಯಾನಂದ

ಲೇಖಕರು

ಡಾ. ಚನ್ನಬಸವ ಹಿರೇಮಠ

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ

ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಗುಲಬರ್ಗಾ

"**Kāvyānanda**" - Written by : Dr. Channabasava Hiremath, Kannada Professor, L.V.D. College, Raichur - 584 103; Published by Prasaranga, Gulbarga University, Gulbarga - 585 106

First Impression : 2005

Price : **Rs. 35/-**

Pages : viii + 54

© Prasaranga

Chief Editor
Dr. Basavaraj Sabarad
Professor of Kannada
Gulbarga University, Gulbarga - 585 106

Publisher :
Director, Prasaranga
Gulbarga University, Gulbarga-585 106

ಬೆಳ್ಳಿಬೆಳಕು ಮಾಲೆ

ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆ

"ಕಾವ್ಯಾನಂದ"

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು :
ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ
ಕನ್ನಡ ಪ್ರೊಫೆಸರ್
ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗಾ - ೫೮೫ ೧೦೬

ಲೇಖಕರು :
ಡಾ. ಚನ್ನಬಸವ ಹಿರೇಮಠ
ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಎಲ್.ವಿ.ಡಿ. ಕಾಲೇಜು, ರಾಯಚೂರು - ೫೮೪ ೧೦೩

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ
ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗಾ - ೫೮೫ ೧೦೬

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೦೫

ಬೆಲೆ : ರೂ. ೩೫/-

ಪುಟಗಳು : viii + ೫೪

ಮುದ್ರಣ :
ಇಳಾ ಮುದ್ರಣ
ನ್ಯೂ ಟಿಂಬರ್‌ಯಾರ್ಡ್ ಲೇಔಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬೦ ೦೨೬
✆ : ೨೬೭೫೭೦೫೯ / ೩೦೬೧೫೭೭೩

ಮುನ್ನುಡಿ

ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ರಜತ ಮಹೋತ್ಸವ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಾಂಗವು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮೌಲಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಜನೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತು. ಬೆಳ್ಳಿಬೆಳಕು ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಮಾಲೆಯಡಿ ಮತ್ತೆ ಮೂರು ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. 'ಜಿಲ್ಲಾ ದರ್ಶನ ಸಂಪುಟ', 'ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಂಕಲನ' ಹಾಗೂ 'ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆ' ಹೀಗೆ ಮೂರು ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಳಕು ಮಾಲೆ ಬೆಳಕು ಕಾಣುತ್ತಲಿದೆ.

ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗುಲಬರ್ಗಾ, ಬೀದರ, ರಾಯಚೂರ, ಕೊಪ್ಪಳ ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಈ ಐದೂ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ - ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ-ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಐದು ಜಿಲ್ಲಾದರ್ಶನ ಸಂಪುಟಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಲು ಹತ್ತು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಕಲನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ, ಕತೆ, ನಾಟಕ, ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚಿಂತನ ಬರಹ, ಸಂಶೋಧನೆ, ಜಾನಪದ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹತ್ತು ಮೌಲಿಕ-ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಂಕಲನಗಳಿವೆ. "ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆ"ಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ-ಶೈಕ್ಷಣಿಕ-ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಈಗ ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಲಿವೆ.

ಬೆಳ್ಳಿಬೆಳಕು ಮಾಲೆಯಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಈ ಮಾಲೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ನಿರಂತರ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಈಗ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಲು ಕಾರಣರಾಗಿರುವ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ಉತ್ಸಾಹಿ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿರುವ ಪ್ರೊ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ ಅವರಿಗೆ ಈ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ನೆರವಾಗಿರುವ ಕುಲಸಚಿವರಾದ [illegible], ವಿತ್ತಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಂ.ವಿ. ಪಾಟೀಲ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಲು ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಲೇಖಕರಿಗೆ - ಸಂಪಾದಕರುಗಳಿಗೆ [illegible] ಓದುಗರು-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು-ಸಂಶೋಧಕರು ಬೆಳ್ಳಿಬೆಳಕು ಮಾಲೆಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು [illegible] ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರೊ. ವಿ.ಬಿ. ಕುಟಿನ್ಹೊ
ಕುಲಪತಿಗಳು

[illegible]

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರ ನುಡಿ

ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಬೆಳ್ಳಿಹಬ್ಬವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಾಂಗವು ಬೆಳ್ಳಿಬೆಳಕು ಮಾಲೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಲಿರುವುದ ಸಂತೋಷದ ವಿಷಯ. ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ಜಿಲ್ಲಾದರ್ಶನ ಸಂಪುಟಗಳು, ಹತ್ತು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿ ಸಂಕಲನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. 'ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆ' ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಹತ್ತು ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಲಿವೆ.

"ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆ" ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹತ ಕೃತಿಗಳು ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಶೈಕ್ಷಣಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಣಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳನ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮ-ಶಿಕ್ಷಣ-ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಂಗೀತ-ಚಿತ್ರಕಲೆ-ರಂಗಭೂಮಿ-ಸಂಶೋಧನೆ-ಸಾಮಾಜಿ ಹೋರಾಟ-ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಾಧ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಣೀಯರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ ಸಾಧನೆಗೈದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ ಅಂತವರ ಬದುಕು-ಬರಹ, ನಡೆ-ನುಡಿ ನಮ್ಮ ಯುವಕರಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಲೆಂದು ಈ ಕೃತಿಗಳನ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇಂತಹ ಯೋಜನೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಪ್ರಸಾರಾಂಗದಿಂದ ಈ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಲ ಕಾರಣರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಕುಲಪತಿ ಪ್ರೊ. ವಿ.ಬಿ. ಕುಟಿನ್ಹೊ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಲೇಖಕ ಪರವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ಕುಲಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ರಾಜಣ್ಣ ವಿತ್ತಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಎಂ.ವಿ. ಪಾಟೀಲ ಅವರನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಲೇಖಕರಿಗೆ, ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಇಳಾ ಮುದ್ರಣ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಗುರುಮೂರ್ತಿಯವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ರಚನಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಸದಾ ಸ್ವಾಗತವಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ
ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಮೊದಲ ಮಾತು

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಕಾವ್ಯಾನಂದ' ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು. ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರದ ಜೊಂಡಿಯಾಗಿ ಜೀವಿಸಿದವರು. ದಕ್ಷ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನಾಡಿನ ಜನತೆಯ ಸೇವೆ ಗೈಯ್ದಂತೆ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತಿ-ಗೌರವಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅಪಾರ ಕಳಕಳಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಪುರಾಣಿಕರು ಸರಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಕೈಪಿಡಿ'ಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಕನ್ನಡವು ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಲು ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕಿದರು. ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ದರ್ಪದಿಂದ ವರ್ತಿಸದ ಪುರಾಣಿಕರು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲೂ ಅಜಾತ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಕಲಬುರ್ಗಿ ಪುರಾಣಿಕರ ಕರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿ ನಡೆಸಿದರು. ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ ಕಮೀಷನರಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರು. ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ೫ಲನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಹೀಗೆ ಕಲಬುರ್ಗಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿರಂತರ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಲಬುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ತನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಹಬ್ಬದ ಸಂಸ್ಮರಣೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರ 'ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ'ಯನ್ನು 'ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆ ಮಾಲಿಕೆ' ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪ್ರೇರಣೆಯಿತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಈ ಪುಸ್ತಕ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನೆರವಾದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಡಾ. ಚನ್ನಬಸವ ಹಿರೇಮಠ
ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ
ಎಲ್.ವಿ.ಡಿ. ಕಾಲೇಜು
ರಾಯಚೂರು

ಪರಿವಿಡಿ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರ ನುಡಿ

ಮೊದಲ ಮಾತು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧

ಪ್ರವೇಶ ... ೧

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨

ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ... ೪

- ನಿಜಾಮ ಕಾಲದ ಶಿಕ್ಷಣ
- ಬೆಳೆಯುವ ಪೈರು ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲಿ
- ಕರ್ನಾಟಕ ಗಾಂಧಿಯ ಪ್ರಭಾವ
- ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ

ಅಧ್ಯಾಯ -೩

ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆ ... ೧೪

- ತಹಸೀಲ್ದಾರ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ
- ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮೀಷನರ್
- ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ವಿಮೋಚನಾ ಚಳವಳಿ
- ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು -ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತ ರಚನೆ
- ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ
- ಆಪ್ತ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
- ತಾಂಡೂರು-ಯಾದಗಿರಿ ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿ
- ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
- ಕಾವೇರಿ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ
- ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ
- ವಿದೇಶ ಪ್ರವಾಸ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ

ಅಧ್ಯಾಯ -೪

ಪರಿಸರ ... ೩೦

- ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪರಿಸರ
- ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಸರ
- ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರ

ಅಧ್ಯಾಯ -೫

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ... ೩೩

- ಕವನಗಳು : ಪ್ರಕೃತಿ, ನಾಡು-ನುಡಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಪ್ರೇಮ
- ವಚನಗಳು
- ನಾಟಕಗಳು
- ಕಾದಂಬರಿ
- ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ
- ಸಣ್ಣ ಕಥೆ
- ಸಂಪಾದನೆ - ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ
- ಆತ್ಮ ಚರಿತ್ರೆ
- ಪ್ರಶಸ್ತಿ - ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೬

ಸಮಾರೋಪ ... ೪೮

ಅನುಬಂಧ -೧

ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳು ... ೫೦

ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ... ೫೨

ಪ್ರವೇಶ

ಬದುಕಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಶಿಥಿಲಗೊಂಡಿರುವ ಇಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ತೋರು ದೀಪವಾಗಿದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಭರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ದಕ್ಷತೆ, ನಾಡು-ನುಡಿಗಳ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನಾವಿಂದು ಅಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಾವವೇ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಅಪವಾದವೆಂಬಂತೆ ಬದುಕಿದವರು ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು.

ಹಣ, ಅಧಿಕಾರ, ಕೀರ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ವತ್ತುಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಸುತ್ತವಂತೆ. ಆದರೆ ಪುರಾಣಿಕರು ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಯೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದವರು. ಮನೆಯ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ವಾತಾವರಣ, ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಆದರ್ಶ, ಪ್ರೀತಿ-ಪ್ರೇಮಗಳು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದವು. 'ತಂದೆಯಂತೆ ಮಗ, ಪರಿಸರದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಿ' ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅವರು ನಿದರ್ಶನ ವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೆ ಕವನ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ಅಧ್ಯಯನದ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಯನ್ನೂ ನಡೆಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಆಡಳಿತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೂ ಕಾವ್ಯಗಂಗೆ ಮೈ ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಸಹೃದಯರ ಮನವೆಂಬ ಸಾಗರ ಸೇರಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದಂತೆ ಆಡಳಿತದಲ್ಲೂ ದಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಮರ್ಥ ವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಧಿಕಾರಿ ವೃತ್ತಿ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ತೊಡಕಾಗದೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಗಣಿಯಾಯಿತು. 'ಕಾವ್ಯಾನಂದ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ ಕವಿತೆ ಗಳನ್ನು, 'ಸ್ವತಂತ್ರ ಧೀರ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ' ಅಂಕಿತದಿಂದ ವಚನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 'ಮರುಳಸಿದ್ಧ' ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಚೌಪದಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡು-ನುಡಿಗಳ ಪ್ರೇಮವನ್ನು, ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ದ್ಯಾಂಪುರದಂತ ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುರಾಣಿಕರು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆಯುವ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದುದು ವಿಸ್ಮಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಹಮ್ಮನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದುದೇ ಅವರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ದೀನ ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಬೆಣ್ಣೆಯಂತೆ ಕರಗುವ ಮನಸ್ಸು, ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಂದಿಗಿನ ವಿನಮ್ರ

ವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯರೊಂದಿಗಿನ ಆತ್ಮೀಯ ಒಡನಾಟಗಳು ಪುರಾಣಿಕರ ಬದುಕನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿವೆ. ಮೌಲಿಕ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಂತೋಷದೊಂದಿಗೆ ನಾಡಿನ ಸೌಖ್ಯತೆಗೂ ಶ್ರಮಿಸಿದರು.

ಇಂಥ ಮೌಲ್ಯವಂಥರ ಜೀವನ, ಸಾಧನೆ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವಾಗಿದೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪೌರಾಣಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮೌಲಿಕ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಇವು ಕೇವಲ ಘಟನಾವಳಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಾಗದೆ ಕಲಾತ್ಮಕವಾ ಕಟ್ಟಿದ ಭವ್ಯ ಸದನವಾಗಬೇಕು. ಆಗಲೇ ಅದು ಸರ್ವ ಜನಾದರಣೀಯ ಕೃತಿಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ

೨

ಕಲ್ಯಾಣ ಕರ್ನಾಟಕವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿ ಮಹತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದೆ. ಚಾಲುಕ್ಯ, ಸೇವುಣ, ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಸಮಸ್ತ ಕನ್ನಡಿಗರ ರೂವಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಕೆಳಗೆ ಹೈಹಯ, ಸಿಂಧ ಮೊದಲಾದ ಸಮರ್ಥ ಸಾಮಂತರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಧಾರ ಸ್ತಂಭಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿ, ನೃಪತುಂಗ ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ; ಸಿಂಘಣ-ಭಿಲ್ಲಮ; ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯ-ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯರನ್ನು ಕನ್ನ ಜನರು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರರು.

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಶ್ರೀವಿಜಯ, ಅಜಿತಪುರಾಣದ ರನ್ನ, ಬಸವಾದಿ ಶಿವಶರಣರ ವಚ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಅಂದಿನ ಜನರ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಎತ್ತರಿಸಲೂ ಶ್ರಮಿಸಿವೆ. ಜೈನರ ಕಾಶಿಯಾದ ಕೊಪ್ಪಳ ದೇವಾಲಯಗಳ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎನಿಸಿ ಇಟಗಿ ಮಹಾದೇವ ದೇವಾಲಯ, ಕುಕನೂರಿನ ಮಹಾಮಾಯೆ, ಗೊಬ್ಬೂರು, ಪುರ, ಮರತೂರು ಕನಕಗಿರಿ, ಆನೆಗುಂದಿ ಮೊದಲಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳು ನಾಡಿನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದ್ದವ

ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಕಾಲವು ಈ ಭಾಗದ ಜನರಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾ ದಾಹದ ಬ್ರಿಟಿಷರು, ಸದಾ ಅವರ ಹಿಂಬಾಲಕರಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಜಾಮರು ಈ ಪ್ರದೇಶ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ದಿವಾಳಿತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಓಯಸಿಸ್ ಕಂಡಂತೆ ರಾಯಚೂರಿಲ್ಲಿ ಹಮ್‌ದರ್ದ ಶಾಲೆ, ಕುಕನೂರಿನ ವಿದ್ಯಾನಂದ ಗುರುಕುಲಗಳು ಜ್ಞಾನದ ಹಸಿವನ್ನು ಹಿಂಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಗುಲಬರ್ಗಾದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನು ೧೯೩೨ರಲ್ಲಿ ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಉನ್ನ ದರ್ಜೆಗೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಹದಿನಾರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉರ್ದುಮಯಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿಸಲು ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಉಸ್ಮಾನಿಯಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ (೧೯೧೮) ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು.

ನಿಜಾಮ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಯ್ದ ದೊಡ್ಡಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ (ತಹತಾನಿಯಾ)ಗಳಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿ ಉರ್ದುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಇಂಟರ್ ತರಗತಿಗಳಿಗೂ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನುಭವಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಉರ್ದುವಿನ ಟಿಪ್ಪಣಿ ತಯಾರಿಸಿ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಈ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಉರ್ದುವಿನಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ತಯಾರಾದವು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಉರ್ದುಭಾಷೆಗಳ ಮೇಲಾಟದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮೂಲೆಗುಂಪಾಯಿತು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಉರ್ದು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದರು.

❑

ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ

'ಚನ್ನಕವಿ'ಗಳಿಂದ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ದ್ಯಾಂಪುರವು ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ ಯಲಬುರ್ಗ ತಾಲೂಕಿನ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕಹಳ್ಳಿ. ಕಲ್ಲಿನಾಥಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪಂಡಿತರಾಗಿ, ಪುರಾಣಕಾರರಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ದಾನಮ್ಮನವರು. ಈ ದಂಪತಿಗಳ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾಗಿ 18-6-1918 ರಂದು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಮನೆತನದವರು ಪುರಾಣ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದರಿಂದ 'ಪುರಾಣಿಕ' ಎಂಬುದು ಇವರ ಮನೆತನದ ಹೆಸರಾಯಿತು.

ದ್ಯಾಂಪುರವು ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿಯಾದರೂ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರಿಗೆ ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಜನರು ಗಾವಂಠಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಒಂದು ಗಾವಂಠಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಬಾಲ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಪಾಲಕರೆ ಅವರ ಉಪಜೀವನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತು ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಅವರು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಸಾಕಾಗದಿದ್ದರೆ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ನಿಜವಾದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಊರಿನ ಮಠ ಇಲ್ಲವೆ ದೇವಾಲಯಗಳೇ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರದು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಮನೆತನ. ಚನ್ನಕವಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಕಾವ್ಯ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಊರಿನ ಮಹಾಲಿಂಗಯ್ಯ, ರುದ್ರಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರ ವಚನಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ; ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿ, ಸರ್ಪಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿ, ಮುಪ್ಪಿನ ಷಡಕ್ಷರಿ ಮೊದಲಾದವರ ಸ್ವರವಚನಗಳ ಗಾಯನ, ವಿವರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನಿಗೆ ಇವುಗಳು ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಇಂಥ ಚರ್ಚೆಗಳು ರಾತ್ರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಡಿನ ಮಾಧುರ್ಯ, ಸಂಗೀತದ ಇಂಪು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಮೇಲೆ ಗಾಢ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದವು.

ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಬಗೆಗೆ ಕಲ್ಲಿನಾಥಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಕಾಳಜಿ. ದ್ಯಾಂಪುರದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯದಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೋದರಮಾವ ಕಾಲಕಾಲೇಶ್ವರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕೇನಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿದರೂ ಹೊಸ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಬಲು ಬೇಗನೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅಗಾಧವಾದ ಜ್ಞಾಪಕ

ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸದಾ ನೆನೆಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ತಂದೆಯ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ತವಕ ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಒಮ್ಮೆ ಸೋದರಮಾವ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಿಮಗೇನು ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪಾಟಿಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದು ತೋರಿಸಿ ಎಂದರು. ಹುಡುಗರು ತಮ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬರೆದು ತೋರಿಸಿದರು. ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮಗೆ ಉಂಡಿ ಬೇಕು, ಅಂಗಿ ಬೇಕು, ಚೆಂಡು ಬೇಕು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದರೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ತಮಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಬೇಕು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಸೋದರಮಾವ ಅಳಿಯನ ಈ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದರು.

ಚಿಕ್ಕೇನಕೊಪ್ಪದ ಪಾಠಶಾಲೆ ಇವರು ವಾಸಿಸುವ ಮನೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಮಠದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಊರಿನ ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಹೊಲವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲು ಒಮ್ಮೆ ಟ್ರಾಕ್ಟರನ್ನು ತರಿಸಿದ್ದರಂತೆ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಯಂತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಇವರು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟಿರಲ್ಲದೆ ತಾವೂ ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ಚಾಲಕನಾಗಬೇಕೆಂದು ಕನಸು ಕಂಡರಂತೆ. ಆದರೆ ಇವರು ಯಂತ್ರದ ಚಾಲಕನಾಗದೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರದ ಚಾಲನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬ-ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಯುಗಾದಿ-ದೀಪಾವಳಿ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ; ಮಗುವಿನ ಜನನ-ನಾಮಕರಣ, ಸೀಮಂತ, ಮರಣದಂಥ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಅಯ್ಯನವರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕೇನಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸೋದರಮಾವ ಕಾಲಕಾಲೇಶ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಜನರು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಊರಿನ ಜನರಿಗೆ ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿ-ಗೌರವ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಾದರೂ ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ವಿನಯಗಳಿಂದ ಮನೆಮಾತಾಗಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ನ್ಯಾಯ - ತಂಟೆಗಳನ್ನು ಇವರು ಬಗೆಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬದವರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೆ ಅವರ ಸೌಹಾರ್ದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಇಂಥ ಊರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊಲೆ ನಡೆದು ಊರಿನ ಗಂಡಸರು ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಪೊಲೀಸರು ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು, ತನಿಖೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಗುಮಾನಿಯಿಂದಲೆ ವೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಹೊರಗುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಂತೆ ಅವರೂ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡರು. ಇವರನ್ನು ಪೊಲೀಸರ ಹದ್ದಿನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವ ಹೊಣೆ ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರದಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಶಾಲೆಯೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಕಲ್ಲಿನಾಥಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮಗನ ಓದಿನ ಚಿಂತೆ ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿತು. ಮಗನನ್ನು ಕುಕನೂರಿನ ವಿದ್ಯಾನಂದ ಗುರುಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಾಲೆಯೆಂದು

ಪ್ರಚಾರ ಪಡೆದಿದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಸಿಗುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಾಡತೊಡಗಿತು. ಆದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಸಂಶಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡು ಮಗನ ಸೀಟಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದರು.

ವಿದ್ಯಾನಂದ ಗುರುಕುಲದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಆರ್.ಬಿ. ದೇಸಾಯಿಯವರು ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. "ಶಿಕ್ಷಣವು ದೇಶದ ಜನರ ಬಡತನ-ಅಂಧ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ" ಎಂಬ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಕರೆಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಜಾತಿಗಿಂತ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ; ವಸೂಲಿಗಿಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಳುಕುತ್ತಲೆ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದರು. ಯಲಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮನೆತನದವರಿಗೆ ತುಂಬ ಗೌರವವಿದ್ದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಅವರನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಸೀಟು ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು.

ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಗುರುಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನಿಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಓದಿನಲ್ಲಿ ಚುರುಕಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಜಾಣತನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು ತಲೆದೂಗಿ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಿದರು. "ಇದು ಕೇವಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಾಲೆ ಎಂಬ ಅಪವಾದ ತಪ್ಪಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದವರೂ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸುವಂತಾಗಲಿ" ಎಂದು ದೇಸಾಯಿಯವರು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ನುಡಿದರು.

ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಗುರುಕುಲ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದಾಗ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಅಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನ ಚುರುಕುತನವನ್ನು ಕಂಡ ಅವರು ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಒಂದೊಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಲು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಓದಿದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನಿಂದ ಪುಸ್ತಕದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ತಿರುವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಓದಿನ ಹಸಿವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಯಿತು.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು, ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ವಿಚಾರಗಳು ಮತ್ತು ಹರ್ಡೇಕರ ಮಂಜಪ್ಪನವರ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು. ಏಳನೆಯ ತರಗತಿ ಮುಗಿಸುವುದರೊಳಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಏಳನೆ ತರಗತಿಯ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತಾ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂಕ ಗಳಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಕಾರಣ ರಾದರು. ಆದರೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತಾ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿನ ಸಾಧನೆ ಯನ್ನೇ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಸು ಮಾಡಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ

ಸಾಯಿಯವರು ಮೇಲಾಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಬಗೆಗೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ ಮಾನವೀಯ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅದನ್ನು ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

...ಜಾಮ ಕಾಲದ ಶಿಕ್ಷಣ

ನಿಜಾಮರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು ಅದರಲ್ಲೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ...ದರಂತೆ ಇದ್ದವು. ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ...ಲಬುರ್ಗಿಯು ಆಗ ಲಿಂಗಸೂಗೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಈ ...ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗುಲಬರ್ಗಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ...ರಗತಿ ಪಾಸಾದವರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳು ಸರಳವಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ...ಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಕಲ್ಲಿನಾಥಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಮಗನ ಆಸೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷ ...ಟ್ಟರು. ಲಿಂಗಸೂಗೂರು ಅಥವಾ ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಗನನ್ನು ಬಿಡದೆ ದೂರದ ಕಲಬುರ್ಗಿಗೆ ...ವರನ್ನು ಕಳಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ಏಳನೆಯ ತರಗತಿ ಮುಗಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಕನ್ನಡ, ಉರ್ದು, ಇಂಗ್ಲಿಷ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರು. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಸರಕಾರಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಬಯಸಿ ಬಂದಾಗ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಎದುರಿಸ ...ಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರು ಧರಿಸಿದ್ದ ಖಾದಿ ಉಡುಪು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕ ಪಡೆದಿರುವುದೇ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಉಡುಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬುದ್ಧಿವಂತನೇ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರೊ. ...ಕ್ಕಾನಿಯವರದು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾನಂದ ಗುರುಕುಲವು ಸರಕಾರದಿಂದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿರುವ ...ಗೂ ಅವರಿಗೆ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಧಾರವಾಡಕರ ಮಾಸ್ತರರು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಕರಣ ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರದಿಂದ ...ಪ್ತಿ ಹೊಂದಿ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು.

ಆಗ ಹೈಸ್ಕೂಲ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೆ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ...ವರು ಗಣಿತದಲ್ಲಿ ಚುರುಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಆಯ್ದುಕೊಂಡರು. ಪ್ರತಿದಿನ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ...ಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಯಾವುದೋ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಂ ವರ್ಕನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಣಿತ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹುಡುಗನನ್ನು ಗದರಿಸಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ...ರಬೇಡವೆಂದು ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ತನಗೆ ಕನ್ನಡವೇ ಸರಿಯೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡರು.

ನಿಜಾಮರ ಉರ್ದು ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಿತ್ತು. ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ...ಮಿತವಾದ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತವಗ ಭೀಮಸೇನರಾಯರು ...ತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ ಮೂಡಿಸಲು ಹಲವಾರು ಉತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು

ಓದಲು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಡುಭಾಷೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಕೆರಳಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ, ವಚನ, ತತ್ವಪದಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಒಲವು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿ ಅವರಿಗೆ ತವಗ ಭೀಮಸೇನರಾಯರಂಥ ಗುರುಗಳು ದೊರೆತದ್ದು ಹಾಲಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ಜೊತೆಗೂ ದಂತಾಯಿತು.

ಬೆಳೆಯುವ ಪೈರು ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲಿ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿನ ಸುಪ್ತ ಪ್ರತಿಭೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಲು ಹಲವು ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳನ್ನು ಭೀಮಸೆ ರಾಯರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕವನ ಬರೆಯುವ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು 'ಬೆಳಗು' ಎಂಬ ಕವಿತೆ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇದು ಅವರ ಮೊದಲನೆ ಕವನವೂ ಹೌದು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನ ದೊರೆತಾಗ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗಾದ ಸಂತೋ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಅದು ಜಯಕರ್ನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಕಲ್ಲಿನಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಮಗನಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಸಿದ್ಧಯ ಈ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಭೀಮಸೇನರಾಯರು ಅವರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘದಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ 'ಮಿಂಚು' ಎಂಬ ಕೈಬರಹದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಸಂಪಾದಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಇದರಿಂದ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಬಳ್ಳಿಯು ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತಾಯಿತು. 'ಬೆಳೆಯುವ ಪೈ ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲಿ' ಎಂಬಂತೆ ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಕವಿಯೊಬ್ಬ ಅರಳ ತೊಡಗಿದನು.

ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಚೌದಾಪುರೀ ಹಿರೇಮಠ ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನ ವಸತಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಪ್ರಸಾದ ನಿಲಯವಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನಂತೆ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈ ಮಠ ಆಧಾರ ಸ್ತಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಶಾಂತವೀರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅದರ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಧ್ವನಿ ಎತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಮಠದಿಂದ ಹೆ ಹಾಕಿದರು. ಆಗ ಗುರುಬಸವ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಮಠದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದರು. ಇ ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯ ಮಾತ್ರವಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಸಾದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ವಾರದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿ ಬೇಕಾಯಿತು. ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ದಾಸೋಹವೆಂಬ ತತ್ವವಿದೆ. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಯಾರಾದರು ಒ ಜಂಗಮನಿಗೆ ಪ್ರಸಾದ ನೀಡಿ ತೃಪ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರಂತ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಂತೋಷ. ಕಾರಣ ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಓದಲು ಬಂದವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನಿ ದಂತೆಯೂ, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ತತ್ವವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಸಂಭ್ರಮವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ ಇವು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಡ ವೀರಶೈವರು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಲು ಅನುಕೂಲವಾದವು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಹಳೆ ಮೊಳಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳೂ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂ ಕೂಡದೆ ತಮ್ಮ ಹರಿತವಾದ ಬರವಣಿಗೆಗಳಿಂದ ಜನರನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮ್ಮೇಳ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿ, ನಾಡಹಬ್ಬಗಳ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಡೆ ಕೂಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಟಿ.ಕೆ. ತುಕೋ

ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ, ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಕುವೆಂಪು, ಬೇಂದ್ರೆ, ಬಿ.ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಇಲ್ಲಿನ ನಾಡಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇವರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಕನ್ನಡ ಪರವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು.

ಗುರುಬಸವ ಮಠದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ತರುಣ ಸಂಘವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಅದರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಮಿತ್ರರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಓದುವುದು, ಸ್ವತಃ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಆಡುವುದು ಇವರ ಕಾರ್ಯಗಳಾದವು. ಬೆಳವಡಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ ನಾಟಕ ರಚಿಸಿ ಶಿವಾಜಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕಿತ್ತೂರು ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ನಟಿಸಿದರು.

ಶಾಲೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತರಗತಿಯ ಚರ್ಚಾಕೂಟದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ನೇಮಕವಾದರು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತ, ಪರಿಚಯ, ನಿರ್ವಹಣೆ, ವಂದನಾರ್ಪಣೆಯಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳು ಇವರ ಪಾಲಿಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ಓದುವುದನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಇವರೊಬ್ಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಭಾಷಣಕಾರರಾಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ಗುರುಗಳಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ. ಇವನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ - ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಮಾಡುವನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಆಗ ಸರಕಾರಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಹಕ್ಕಾನಿಯವರು "ನೀನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಗನಾಗಿ ಪಾಸಾಗಬೇಕು" ಎಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರಲ್ಲದೆ, ಅಜೀಜಖಾನ್ ಸಾಹೇಬರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮನೆಪಾಠ ಹೇಳಿಸಿದರು. ಮಠದಿಂದ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ವಸತಿಯನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಿದರು. ಇಡೀ ವರ್ಷ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಓದಿ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮೂರನೆಯವರಾಗಿ ಪಾಸಾದರು. ಇದರಿಂದ ಹಕ್ಕಾನಿಯವರ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಗುರುಗಳು, ಕಲ್ಲಿನಾಥ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಾಡಿದರು.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಸಿ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರ ಸಹಪಾಠಿಗಳೆಲ್ಲ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ನಡುವೆ ಕಲ್ಲಿನಾಥಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಆದಾಯವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನವನ್ನೇ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮನೆಯ ಖರ್ಚು-ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆಗ ಇಳಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆಯುರ್ವೇದ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತು ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸತೊಡಗಿದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನೂ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ತಂದೆಗೆ ನೆರವಾದರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉದಗಿರಿಯ ಸಂಗ್ರಾಮಪ್ಪನವರು

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ "ನಿಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಉದಗಿರಿಯ ಹಾವಗಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಲು ಹೇಳಿರಿ' ಎಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನನ್ನು ಈ ಕುರಿತು ಕೇಳಿದಾಗ "ಸಂನ್ಯಾಸ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ"ವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದರಂತೆ. ಮಗನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

ಮಗನನ್ನು ಮುಂದೆ ಓದಿಸಲು ಮತ್ತೆ ಕಲಬುರ್ಗಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಮೆಟ್ರಿಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಂಕಗಳು ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ೧೫ ರೂಪಾಯಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ದೊರೆಯಿತು. ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿತು. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ವರ್ಷದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ಮಂಜೂರಾದಾಗ ಮಿತ್ರರ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮಣಿದ ಖಾದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರೇಷ್ಮೆ ಅಂಚಿನ ಪಂಚೆ, ಕೋಟು, ಶರ್ಟು ಮತ್ತು ಬೂಟುಗಳನ್ ಖರೀದಿಸಿದರು. ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ತಮ್ಮ-ತಂಗಿಯರಿಗೂ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ದ್ಯಾಂಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಮಗ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ತಮಗೆ ಬಟ್ಟೆ ತಂದುದನ್ನು ಕಂಡ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಓಣಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮಗನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನಾಗದೆ ಉಳಿದ ಹಣವನ್ನು ತಂದೆಯವರಿ ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗಂತೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಮಗನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡ ಮುದ್ದಾಡಿಬಿಟ್ಟರು.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇನಾಮದಾರ, ಕುಕನೂರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯ್ಯ, ಅಳವಂ ಚನ್ನವೀರಸ್ವಾಮಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸಹಪಾಠಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಉಪನ್ಯಾಸಕರು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಚುರುಕುಗೊಳಿಸಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ಅಧ್ಯಯ ವ್ಯಾಸಂಗ ನಿಮಿತ್ಯ ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ವಿಶ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗೋಲಗುಮ್ಮಟವನ್ನು ಮತ್ತು ವಚ ಗುಮ್ಮಟವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರನ್ನು ಕಂಡುಬಂದರು. ಅದು ತಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ನೆನಪಿನಲ್ಲುಳಿಯುವ ಸಂಗತಿಗಳೆಂದು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಾಲೇಜು (ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯೇಟ್) ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲೂ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿ ಕೆಲಸಗಳು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದವು. ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಯಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿದರು. ಅಂತರ ಕಾಲೇಜು ವಕ್ತೃತ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಉಸ್ಮಾನಿಯಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಮೊದಲ ಬಾರಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಭವ್ಯ ಕಟ್ಟಡ, ಹಾಸ್ಟೆಲ್, ನಗರ ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡರು.

ಎರಡನೇ ವರ್ಷದ ಕಾಲೇಜಿನ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯೊಂದಿಗೆ ಪಾಸಾಗಬೇಕೆಂ ಹಂಬಲ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಓದಿನಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾದರು ಆದರೆ ವಿಧಿ ಅವರಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಮಲಗಿದರು. ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸಿ ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಬೇರೆ ದಾ

ಕಾಣದೆ ಗುರುಗಳು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನನ್ನು ದ್ಯಾಂಪುರಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕುಕನೂರು, ಗದಗನಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದರು. ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ವೈದ್ಯರಾಗಿದ್ದರೂ ಮಗನ ಖಾಯಿಲೆಯನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಕ್ಸ್‌ರೆ ತೆಗೆಸಿ ನೋಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಚನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರೇ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ೫೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮದನಪಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ವೈದ್ಯರು "ನಿನಗೆ ಏನೂ ಆಗಿಲ್ಲ, ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಹೀಗಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮರಳಿ ದ್ಯಾಂಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೆಲವು ದಿವಸ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಜ್ವರ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಿಸತೊಡಗಿತು. ಮಗ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮನದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಮುಗಿದಿದ್ದವು.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದ ಸಾಧನೆ ಅನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಯಿತು. ಇದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಮುಂದಿನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಬರೆಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಊರಿನ ಗೆಳೆಯರೊಂದಿಗೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ, ತಂದೆಗೆ ಗಿಡ ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತ ದ್ಯಾಂಪುರದಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ತಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾವತಿಯ ಅವರ ಮಿತ್ರರು ಹಂಪಿ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಬರಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ಇವರಿಗೂ ಹಂಪಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಉತ್ಸಾಹ, ತಂದೆಯ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಹಂಪಿಯ ಪ್ರವಾಸ ಮುಗಿಸಿ ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಲೆ ಮತ್ತೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಗದಗನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಹಣಕಾಸಿನ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದಾಗಿ ಇವರ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಒಡವೆಯನ್ನು ಮಾರಿ ಔಷಧೋಪಚಾರಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಗುಣಮುಖನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ವೈದ್ಯರು ಸೂಚಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ದ್ಯಾಂಪುರಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದರು.

ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಯೋಚನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ಅಂತರ್ ಸಂಬಂಧದ (ಅಕ್ಕನ ಮಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ತಾಯಿಯ ಸೋದರನ ಮಗಳು) ಮದುವೆಗಳು ಘಟಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೂ ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಮುಗಿಸದಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ನವರಿಗೂ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆದವು. ತಾನಿನ್ನೂ ಓದಬೇಕು, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮದುವೆ ಬೇಡವೆಂದು ನಯವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಆಗಲೂ ಮನೆಯವರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓದು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ಮನೆಯವರ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ನವರು ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಅದೇ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಬರುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಗಾಂಧಿಯ ಪ್ರಭಾವ

ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿಯವರು ಸಬರಮತಿ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದಂತೆ ಅವರ ನೇರ ಪ್ರಭಾವ ಕ್ಕೊಳಗಾದ ಹರ್ಡೇಕರ ಮಂಜಪ್ಪನವರು, ಆಲಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು

ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಸಮಾರಂಭವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಹರ್ಡೇಕ ರನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದರು. ಅವರು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ''ಒಮ್ಮೆ ಆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಮದುವೆ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬೇಸರಗೊಂಡಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನಿಗೆ ಮಂಜಪ್ಪನವ ಮಾತುಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದವು. ಕೂಡಲೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನೊಬ್ಬನನ್ನುಳಿದು ಉಳಿದಂ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದೆ ಆಲಮಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು.

ಬಹುಭಾಷಾ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಮಂಜಪ್ಪನವರು ಬಸವ-ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ನಿಷ್ಠಾವಂ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸು ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಜನತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಆಂಗ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೂರಾರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು, ಗ್ರಂಥಗಳು ಇದ್ದವು. ತಮ್ಮನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಬಂದವರೊಂದಿಗೆ ಮಂಜಪ ನವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ದೇಶದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರಳ ವೇಷ, ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿಭೆ ಮಾನವೀಯ ಅನುಕಂಪಗಳಿಂ ಮಂಜಪ್ಪನವರು ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಂಜಪ್ಪನವರ ಇಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡ **'ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಾಂಧಿ'** ಎಂದು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಆಶ್ರಮದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಓದಿನ ಹಸಿವನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರೊಂದಿಗೆ ಮಂಜಪ್ಪನವರು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಇವರೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ 'ಕಾವ್ಯದೇವಿ' ಎಂಬ ಕವನ ಬರೆದರು. ಅದರ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳು ಹೀಗಿವೆ:

> ನಿಸ್ನಾತ್ಮವಾನಂದ ನಸ್ನಾತ್ಮ ಕಾವ್ಯ
> ಇಂತು ಕಾವ್ಯಾನಂದ ನಾಮ ಸುಶ್ರಾವ್ಯ

ಇಲ್ಲಿಯ 'ಕಾವ್ಯಾನಂದ' ಪದವೇ ಮುಂದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯನಾಮವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಅವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪಿನ ಷಡಕ್ಷರಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದ 'ಸುಬೋಧ ಸಾರ' ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಆಲಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಹತ್ತಿರವಾದವು ಕೂಡಲೆ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ಗೆ ಹೋಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಬರೆದು ಬಂದರು. ಫಲಿತಾಂಶ ಪ್ರಕಟವಾದಾ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಒಟ್ಟು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮೂರನೆಯವರಾಗಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಫಲಿತಾಂಶದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಹಕ್ಕಾನಿ ಸಾಹೇಬರು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಮುಂದಿನ ಓದಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು ಅವರು ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ''ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ನಿದ್ದು, ತಾವೇನು ಸಹಾಯಮಾಡಿದರೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು'' ಎಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು.

ಹಕ್ಕಾನಿಯವರ ಪತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದ ಹುಸೇನ ಅಲಿ ಖಾನ್ ಸಾಹೇಬರು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಮಾಫಿ ಮಾಡಿ ಓದಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.

ಕವಿ ಶಿಕ್ಷಣ

ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ. ತರಗತಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದು ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇವರ ಕಾವ್ಯ ಲಹರಿ ಗರಿಬಿಚ್ಚಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿತು. ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ., ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಡಿ.ಕೆ. ಭೀಮಸೇನರಾಯ, ಮಾಸ್ತಿ ನರಸಿಂಗರಾಯರು ಕನ್ನಡ ಬೆಳೆಸಲು ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಗುರುಗಳ ಒಡನಾಟ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಅವರ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಹೆಸರು ಮಾಡಿದರು.

ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದ (1940) ೨೫ನೇ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಅಂದರೆ ೧೯೪೧ರಲ್ಲಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿಯ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ, ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ, ವಿ.ಕೆ. ಗೋಕಾಕ ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯ ಕವಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಮತ್ತು ಅವರ ಗೆಳೆಯರು ಕವನ ಓದಿದರು. ಇವರ ಕವನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ''ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತೀಯಪ್ಪ, ಬರೆಯುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಡ, ಮುಂದುವರೆಸು, ನೀನು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಯಾಗುವಿ'' ಎಂದು ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿದರಂತೆ. ಈ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದೂರು ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ, ಶಂಕರಗೌಡ ಮೊದಲಾದವರೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮರಾಗಿ ಬಿ.ಎ. ಪಾಸಾದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮದ ವಾತಾವರಣ ಉಂಟಾಯಿತು. ಕಲ್ಲಿನಾಥಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಗನನ್ನು ವಕೀಲನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕನಸು. ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಯಾರ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಅವರದು. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಎಂ.ಎ. ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲ. ತಂದೆಯವರ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಎಲ್‌ಎಲ್‌ಬಿಗೆ ಸೇರಿದರಾದರೂ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಮನೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಅವರ ಓದಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಯಾವುದಾದರೂ ನೌಕರಿ ಸೇರಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು.

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ೧೯೪೨ರಲ್ಲಿ ಚಲೇಜಾವ ಚಳವಳಿಗೆ ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು ಶಾಲಾ-ಕಾಲೇಜು ಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿ ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಯೋಚನೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ನಾನು ಜೈಲು ಸೇರಿದರೆ ಕುಟುಂಬ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡರು.

❑

ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆ

ಕುಟುಂಬದ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನೌಕರಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ
ದಾಡಿದರು. ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ೧೬ ತಹಸೀಲ್ದಾರ ಹುದ್ದೆಗೆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಕರೆದರು. ಆ ಕಾಲದ
ಶಿಫಾರಸು ಪತ್ರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಉನ್ನತ ಶ್ರೇಣಿಯ ಹುದ್ದೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವ
ಅನೇಕ ಜನರನ್ನು ಕಂಡು ಶಿಫಾರಸು ಪತ್ರ ನೀಡಲು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರೊ. ಹುಸ
ಅಲಿಖಾನ್ ಸಾಹೇಬರು ಮತ್ತು ತಾಜಿ ಸಾಹೇಬರು ಶಿಫಾರಸು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ
ಕಂದಾಯ ಮಂತ್ರಿ ಗ್ರಿಗ್ಸನ್‌ರು ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಲಿಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಪತ್ರ ನೀಡಿದ
ಅದರಲ್ಲಿ "My trust is my God" ಎಂಬ ಒಕ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೂ ಈ ಸೂ
ಯಾಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಯಿಸಿ ಶಿಫಾರಸು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ವಾಪಸು ತಂದ

ನಿಜಾಮ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮುಸ್ಲಿಮರಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ
ಅನ್ಯ ಧರ್ಮದವರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರಕಾರಿ ಹುದ್ದೆಗೆ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸ
ಮುಲ್ಕಿ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನೂರಾರು ಸಲ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವ
ಕಛೇರಿಗೆ ಅಲೆದಾಡಿದರು. ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಇವರ ಮನವಿಯನ್ನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿ
ಕೊನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವೆಂಬಂತೆ ಕಚೇರಿಯ ಗುಮಾಸ್ತರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು 'ಅಬ್ದಲ್ ಸತ್ತಾ
ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಾಣಲು ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರೈಲು ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಸಾಹೇಬ
ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರನ್ನು ರೈಲ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸಹಿ ಮಾಡಿದರಲ್ಲದೆ ಮುಂ
ಸ್ಟೇಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಇಳಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ರೈಲ್ವೆ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮರಳಿ ಕಳಿಸುವ ವ್ಯವ
ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಇದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಪ
ಪದೇ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ತಹಸೀಲ್ದಾರ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ

ನಿಜಾಮ ಸರಕಾರವು ತಹಸೀಲ್ದಾರ ಹುದ್ದೆಗೆ ಅರ್ಹ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಅರ್ಜಿಯನ
ಕರೆಯಿತು. ಈ ಸಂಗತಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಕುಣಿದಾಡಿದ
ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹಣಬಲ, ಪ್ರಭಾವಿ ಜನರ ಶಿಫಾರಸು ಬಲವಿಲ್ಲದ ತನಗೆ ಈ ಹು
ಸಿಗಬಹುದೇ? ಎಂಬ ಅನುಮಾನದ ಗೆರೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಏನೇ ಆಗಲಿ ಮೊದ
ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಹಾಕೋಣ. ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಣವಾಗಿಟ್ಟು ಹುದ್ದೆ ಪಡೆಯಲು ಯೋಚಿಸಿದರ
ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶನದ ಕರೆ ಬಂದಿತು. ಆಗ ಸ್ನೇಹಿತ ಇನಾಂದಾರರೊಂದಿಗೆ ಕೋಟು,
ಟೈ, ಬೂಟು ಖರೀದಿಸಲು ಹೋದರು. ಬೂಟಿನ ಡಬ್ಬಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದಕ್ಕೆ ಸ್ಟುಡೆಂಟ್ ಎಂದು
ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ತಹಸೀಲ್ದಾರ ಎಂದು ಬರೆದಿತ್ತು. ಇನಾಂದಾರ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ "ನೀನೆ
ತಹಸೀಲ್ದಾರ ಆಗುವಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ೯೬ ಜನರು
ಬಂದಿದ್ದರು. ಎರಡನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ೩೨ಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ಹೀಗೆ ಐದು ಸಲ ನಡೆದಾಗಲೂ
ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದರು. ಮುಂದೆ ತಹಸೀಲ್ದಾರ ಹುದ್ದೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾದರು.

ತಹಸೀಲ್ದಾರ ಹುದ್ದೆಗೆ ಆದೇಶ ಪಡೆದ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ತಂಗಿ ವೀರಾಂಬೆಯ ಮರಣದ
ಸುದ್ದಿ ಆಘಾತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಕೂಡಲೇ ಊರಿಗೆ ದೌಡಾಯಿಸಿದರು. ತಂಗಿಯ ಸಮಾಧಿಯ
ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಮನಸಾರೆ ಅತ್ತುಬಿಟ್ಟರು. ಮಗಳ ಸಾವಿನಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿದ್ದ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯವರಿಗೆ
ಅವರೇ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ
ತಾಯಿ-ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಸಂತೋಷ-ದುಃಖ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಬಂದವು. ಮಿತ್ರರನ್ನು ಕಂಡು
ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದರು. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನತ್ತ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು.

ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಮತ್ತು ದೇವನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ತರಬೇತಿಯ ನಂತರ ನಾಂದೇಡಗೆ
ತಾಲೂಕ ಭೂದಾಖಲೆಗಳ ಸಹಾಯಕರೆಂದು ನೇಮಿಸಿದರು. ನಾಂದೇಡದಲ್ಲಿ ಇವರ ಮಿತ್ರ
ರಾಮರಾಯರು ತಹಸೀಲ್ದಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು
ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸತೊಡಗಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ನಿಜಾಮ ಸರಕಾರವು
ರೈತರಿಂದ ಲೆವಿ ವಸೂಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸುತ್ತೋಲೆ ಹೊರಡಿಸಿತು. ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ
ತಾವು ಇದನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ರಾಮರಾಯರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲ
ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಲೇವಿ ವಸೂಲಿ ಮಾಡಲು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದರು. ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ರೈತರು
ನೆರೆಗಳು, ಬರಗಾಲಗಳಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿದ್ದರು. ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಬರೆ ಎಳೆದಂತೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು
ವಸೂಲಿಗೆ ಮುಂದಾದಾಗ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟು-ರೋಷ ಮೂಡಿ ಸರಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದರು.
ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದಕ್ಕೂ ರಾಮರಾಯರು ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ರೈತರ ಕೋಪ ಮುಗಿಲುಮುಟ್ಟಿ ರಾಮರಾಯರ
ಕೊಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾವಸಾನವಾಯಿತು. ಈಗ ಇಡೀ ವಾತಾವರಣ ಕಲುಷಿತವಾಯಿತು.

ರಾಮರಾಯರ ಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಗಾಬರಿಗೊಂಡ ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗ ಲೇವಿ ವಸೂಲಿಗೆ ಹಿಂಜರಿ
ಯಿತು. ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಹದಗಾಂವ ತಾಲೂಕಿನ ಜನರು ಲೇವಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು
ಘೋಷಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಷಹಬುದ್ದೀನ್ ಖಾನ್ ಸಾಹೇಬರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ
ತುರ್ತು ಸಭೆ ಕರೆದು ಲೇವಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಯಾರು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದೀರೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ
ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತರು. ಆಗ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ನಿರ್ಗತಿಕರಿಗೆ ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ ಕೊಡುವುದಾದರೆ
ನಾನು ಲೇವಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವೆ ಎಂದರು. ನನಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಫೌಜುದಾರ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ
ಜಮಾದಾರ ಇದ್ದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು "ಇವರಿಗೇನು

ತಲೆ ಕೆಟ್ಟಿದೆಯೊ ರಾಮರಾಯನಿಗಾದ ಗತಿ ಇವರಿಗೂ ಆಗುವುದೆಂದು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡರ ಅದಾವುದನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದರು.

ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ನಾಡಿಮಿಡಿತ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸತೊಡಗಿದರು. ನಿಮಗೆ ನಾಳೆ ತಿನ್ನಲು ಕಾಳುಕಡಿ ಇವೆಯೇ ಎಂ ಕೇಳಿದರು. ಲೇವಿ ವಸೂಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಇಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವರೆಂದ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ದರ್ಪದಿಂದ ಮನೆಯೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ಇಲ್ಲವೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟ ದವ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇವರು ಮಾ ಕುಶಲೋಪರಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲ ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು.

ಬಡವರಿಗೆ ಪಡಿತರ ಕಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು ಅವರಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವಂ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಸುದ್ದಿ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಊರ ಹೊರಗೆ ಅವಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಗಂಡಸರು ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಸರಕಾರ ತಮಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರು ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ತಾ ನೀಡಬೇಕಾದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಋಣ ತೀರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾ ಮೂವತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳು ಬಾಕಿ ರಹಿತ ಹಳ್ಳಿಗಳಾದವು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಈ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯನ ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮುಕ್ತ ಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿದರು.

ಎರಡು ವರ್ಷ ನಾಂದೇಡ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಅಪಾರ ಮಿತ್ರರನ ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಮರಾಠಿ, ಉರ್ದು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಪರಿಣತರಿದ್ದರಿಂದ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಹಿಂದೂಗಳು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಆಪ್ತರಾದರು. ೧೯೪೫ರಲ್ಲಿ ಕಲಬುರ್ಗಿಗೆ ಅಸಿಸ್ಟೆಂ ಕಮೀಷನರಾಗಿ ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ತುಂ ಖುಷಿಯಿಂದಲೆ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತನೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದನ ಕಂಡು ಶಂಕರಶೆಟ್ಟಿ, ಷಡಕ್ಷರಯ್ಯ, ಸಂಗಸೆಟ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮೀಷನರ್

ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮೀಷನರ್ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ ಚಳವಳಿ ತೀವ್ರವಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಸುತ್ತಿನ ಮಾತುಕತೆಗಳಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತವನ್ನು ಬಿಟ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಐದುನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವು ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಒಪ್ಪಿದವು. ಆದರೆ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನ ನಿಜಾಮನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪಟ್ಟುಹಿಡಿದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪಡೆಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಅಮಾಯಕರ ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆ ಮಾನಭಂಗಗಳಂಥ ನೀಚವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಯಿತ ಇದಕ್ಕೆ ನಾಯಕನಾಗಿದ್ದವನು ಕಾಸೀಂ ರಜವಿ ಎಂಬ ಮತಾಂಧ ಅಧಿಕಾರಿ. ಇವರನ್ನು ರಜಾಕಾ ರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಬ್ರಿಟಿಷರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ದೊಡ್ಡ ಬಳುವಳಿ ಎಂದರೆ ಒಡೆದು ಆಳುವ ನೀತಿ. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಜನನಿಗೆ ಧರ್ಮ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ಒಳನಾಡಿನ ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೂ ಜಾತಿ-ಮತಗಳ ಕಿಚ್ಚನ್ನು ಹಸಿದರು. ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂರಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮೂಡಿಸಿದ್ದ ಲಾಡ್ಲೆ ಮಶಾಯಕರಂಥ ಸೂಫಿಗಳು, ದರ್ಗಾ-ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕತೆ ಹೊಂದಿದ ಬಂದಾನವಾಜ ಮತ್ತು ಶರಣ ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಿಚಾರಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವಾದ ಕಲಬುರ್ಗಿಯೂ ಮತೀಯ ಕಲಹದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಪಂಜಾಬ-ಬಾಂಗ್ಲಾಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಕಾಲುವೆ ಹರಿದಂತೆ ಮುಸ್ಲಿಂ-ಸಿಖ್ ದ್ವೇಷ ಕಲಬುರ್ಗಿಗೂ ತಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮದನಸಿಂಗ್ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿ ತುಂಬ ಹೆದರಿದರು. ಅವರು ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಮದನ್‌ಸಿಂಗರನ್ನು ಕಾಡುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡರು.

ಮುಜಾಹಿದ್-ಎ-ಆಜಮ್‌ನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾದ ಕಾಸಿಮ್ ರಜವಿ ಕಲಬುರ್ಗಿಗೆ ಬರುವವನಿದ್ದನು. ರಜಾಕಾರರ ಗುಂಪಿನ ನಾಯಕನ ಆಗಮನ ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ನಡುಕ ಹುಟ್ಟುಮಾಡಿತು. ನಿಜಾಮನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಸೇರುವಂತೆ ಕಾಸಿಮ ರಜವಿಯ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕೂ ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ನೆರೆದರು. ಅದ್ದೂರಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಜಯಕಾರ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿತು. ಆ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಮ್‌ನು "ಲಾಲ್ ಕಿಲೆ ಪೇ ಆಸಫಿ ಪರಚಮ್" (ಕೆಂಪು ಕೋಟೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಜಾಮರ ಬಾವುಟ) ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿದನು.

ಹೈದ್ರಾಬಾದ ವಿಮೋಚನ ಚಳವಳಿ

ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ದೇಶವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಕನಸು ಕಾಸಿಮ್ ರಜವಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ರಜಾಕಾರರೆಂಬ ಉಗ್ರರ ಪಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದನಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯ ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ತೀವ್ರಗೊಂಡಿತು. ರಜಾಕಾರರು ಹಿಂದೂ ಜನರ ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಲೂಟಿ ನಡೆಸಿದರು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮಾನಭಂಗ ನಡೆಯಿತು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದರು. ಭಯಭೀತರಾದ ಜನರು ಮನೆ-ಮಠಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಪ್ರಾಣ ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಇದೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಅಸಹಾಯಕರಾದರು. ತಮ್ಮ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸುರಕ್ಷತೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಸಿ ಮಣಕವಾಡವೆಂಬ ಊರಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಇವರು ಹೋದ ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ರೈಲನ್ನು ರಜಾಕಾರರು ತಡೆದು ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನಭಂಗ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ದುರ್ಘಟನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಕುಟುಂಬ ಪಾರಾದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ.

ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ 'ಹಾಲಿ' ಹೆಸರಿನ ನಿಜಾಮನ ನಾಣ್ಯ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹಣ ಕಳಿಸುವುದು ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಹಿಂದೂಗಳು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಾಗ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ಬರುವವರೆಗೆ ಇವು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿ ಇರಲಿ, ಬರದಿ
ಜಂಗಮರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನ ನೋಡಿ ತಾವೂ ನೌಕರಿಯ
ತ್ಯಜಿಸಿ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಯೋಚಿಸಿದ
ಆದರೆ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಸುಮ್ಮ
ಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಹಿಂದೂ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ನಿಜಾಮನ ಫೋಟೋವನ್ನು ಅಂಗಡಿಯು ಮುಂದೆ ತೂಗು
ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಿಜಾಮರ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಪೂಜಿಸಬೇಕಾಗಿ
ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಅವರು ರಜಾಕಾರರ ಕೆಂಗಣ್ಣಿಗೆ ಗುರಿಯಾದರು. ಮೂ
ಪೂಜಕರಲ್ಲದ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗೆ ನಿಜಾಮನ ಫೋಟೊಗೆ ಹಿಂದೂಗಳು ಹಾರ ಹಾಕಿದ್ದು ಕೋ
ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹಿಂದೂಗಳು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿಜಾಮನ ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ರಜಾಕ
ಕೆಟ್ಟದೃಷ್ಟಿ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿದರು. ಅದೂ ಕೂಡ ಸು
ಬಾಳಿಗೆ ಮುಳುವಾಯಿತು.

ನಿಜಾಮ ಸರಕಾರವು ತನ್ನ ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿ
ಸೈನಿಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಸಮಯ ಬಂದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿ
ತಮಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಭಾರತ ಸರಕಾರದ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಸಿಸ್ಟೆ
ಕಮೀಷನರ್ ಆಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರೂ ಸೈನಿಕ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಇದ
ನಿವೃತ್ತ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಮೇಜರ್ ಮ್ಯಾಥ್ಯು ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ತರಬೇತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ
ಕೋವಿಗಳನ್ನು ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮದ್
ಮಾತ್ರ ತುಂಬಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಮದ್ದನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅ
ಭಾರತದ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಚಾಲಿತ ರೈಫಲ್ಲುಗಳಿದ್ದವು. "ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ
ಒಂದೊಂದು ಸೀಟಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೇರಿ ಬಂದು ಗುಂಡು ಹಾರಿಸು
ಮದ್ದು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೀಟಿ ಊದಿ ಸಮಯ ಯಾಚಿಸಿರಿ" ಎಂದು ತಮಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್

ರಜಾಕಾರರ ಲೂಟಿ-ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದಿದ್ದರಿಂದ ಸಿದ್ಧ
ನವರು ಮತ್ತು ಮದನಸಿಂಗರು ಪಠಾಣರ ಕೋವಿಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋ
ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ಇಬ್ಬರೂ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಿದ್
ರಜಾಕಾರರು ಚಳವಳಿಗಾರರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಸರಕಾರಿ ಕಚೇರಿಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿ, ಅಧಿಕಾರಿ
ಮೇಲೆ ಗುಂಡು ಹಾಕಿ ಸಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಳವಳಿಗಾರರ ಬಗೆಗೆ ನಿಜಾಮ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ತ
ಕಲ್ಪನೆ ಮೂಡಿಸಲು ರಜಾಕಾರರು ಇಂಥ ನಾಟಕವಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯ
ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ನಿಜಾಮ ಸರಕಾರವು ಚಳವಳಿಗಾರರ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟು ನಿ
ಕ್ರಮ ಜರುಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಮತ್ತು ಮದನಸಿಂಗರು ತಾವು ರಜಾಕಾ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಭಾರತ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಪ್ರಾಂತದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ನಾಯಕರಿಂದ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಿತು.
ವು ನಿಜಾಮ ಸರಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಉಗ್ರಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಸಹನೆಯನ್ನು ಕಳೆದು
ಂಡು ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ಕೊನೆಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಈಗ
ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾರತದ ಉಕ್ಕಿನ ಮನುಷ್ಯ ಸರ್ದಾರ ವಲ್ಲಭಬಾಯಿ
ೇಲರು ೧೯೪೮ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಪೋಲಿಸ್ ಆ್ಯಕ್ಷನ್' ಆದೇಶ ನೀಡಿದರು. ಭಾರತೀಯ
ನ್ಯವು ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ವಾಯವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋಲಾಪುರದಿಂದ ಹೊರಟು
ದುರ್ಗವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿತು. ಈ ಸುದ್ದಿ
ಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಪಠಾಣರೆಲ್ಲ ಓಡಿ ಹೋದರು. ರಜಾಕಾರರು ಭೂಗತರಾದರು. ಕೆಲವರು
ದೂಗಳ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತರು. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಸೈನಿಕರ ಮೇಲೆ
ಕಾರರು ಆಳಂದದ ಸಮೀಪ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದರು. ಸಾಯುವ ಕೊನೆಯ
ಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೂಗಳ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಆದರೆ ಇಡೀ
ತ್ರಿ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿದು ನಿಸರ್ಗವೇ ಜನರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬಂದಿತು.

ಭಾರತ ಸೈನ್ಯವು ಕಲಬುರ್ಗಿ ನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಭಾರತ ಮಾತಾಕಿ ಜೈ,
ಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧೀಕಿ ಜೈ, ಸರ್ದಾರ ಪಟೇಲಕಿ ಜೈ ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಜನರು
ಗತೊಡಗಿದರು. ಈ ಸೈನ್ಯದ ಕಮಾಂಡರಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಲ್ ಶಿವಚರಣ ಸಿಂಗರನ್ನು
ದ್ಧಯ್ಯನವರು ಮತ್ತು ಮದನಸಿಂಗರು ಬಿಳಿಯ ಬಾವುಟದೊಂದಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು.
೪೮ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೭ರ ರಾತ್ರಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದ ನಿಜಾಮರು ಭಾರತ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ
ಣಾದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇಂದಿನ ಶಿರೋಭಾಗವೂ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ
ಯಾಯಿತು.

ಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು - ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತ ರಚನೆ

ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಯೋಚಿಸಿದರು.
. ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾಯರು ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧಯ್ಯ
ರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದರು. ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಕನ್ನಡ ಮಿತ್ರರಾದ ಶರಣಗೌಡರು, ಮಹಾದೇವಪ್ಪ
ಂಪುರೆ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಅವರಾದಿ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಿ ವಿಷಯವನ್ನು
ಸ್ತಾಪಿಸಿದರು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಸಮ್ಮೇಳವನ್ನೂ
ಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ,
ಟಿರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯ, ತವಗ ಭೀಮಸೇನರಾಯ, ಅಶ್ವತ್ಥರಾಯ ಮೊದಲಾದವರು ಸಮಿತಿಯ
ರ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ೧೯೪೮ರಲ್ಲಿ ರೆವರೆಂಡ್ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪ
ರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತಗಳ
ನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಒಗ್ಗೂಡಬೇಕೆಂದು ಸಮ್ಮೇಳನದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ
ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಪುರಾಣಿಕರು ಈ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿ, ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ

ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಿಜಾಮ ಪ್ರಾಂತದ ಕ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಈ ಭಾಗದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಮ್ಮೇಳನಗಳ
ನಡೆಸಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ

ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟದೊಳಗೆ ಅ
ವಿಲೀನದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಉಳಿದ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ತಮ್ಮ
ಸಂಬಂಧಿಗಳ ಜೊತೆ ವಿಲೀನಗೊಳ್ಳದೆ ಅವರು ಶಾಂತಿ ಕಾಣುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ನಿಜಾಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿಷತ್ತು ತಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿ
ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತುಂಬಿ ಅಖಂಡ ಕರ್ನಾಟಕ ರಚನೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿ
ಇದರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ವೇದಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ತಂದಿತು.

ತಾಳೂರು ರಾಯನಗೌಡರು ಮುನಿರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳ ನಾಡಿನ ಪ್ರಥಮ ರೈತ ಪರಿಷ
ಸಭೆ (೧೯೪೯) ನಡೆಸಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಕರ್ನಾಟಕದೊಳಗೆ ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಕರ್ನಾಟಕ
ವಿಲೀನಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಕ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವ
೧೯೪೮ರಲ್ಲಿ ಯಲಬುರ್ಗ ತಾಲೂಕಿನ ರೈತ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಥಮ ಸಭೆಯನ್ನು ಶಿರ
ವೀರಭದ್ರಪ್ಪನವರು ಕುದುರೆಮೋತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಸಂಸ
ವನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿ ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತ ರಚನೆಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಣ
ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ (ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷ
1949) ದಾವಣಗೆರೆಯ ಕೆ.ಪಿ.ಸಿ.ಸಿ. ಸಭೆ (ಎಸ್. ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ
೧೯೪೯)ಗಳೂ ಇದೇ ಬಗೆಯ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದವು.

ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಭಾಗದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತು
ಅಖಂಡ ಕರ್ನಾಟಕ ರಚನೆಗೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿ
ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ (೧೯೫೭), ಸುರಪುರ, ಯಾದಗಿರಿ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರುಗಳ
ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪಿ. ಕಿಷನ್‌ರಾವ್, ಅಣ್ಣಾರಾವ ಗಣಮುಖಿ, ಹನುಮಂತರಾವ್ ಕಕ್ಕೇರಿಯ
ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆದವು. ಕೊನೆಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭ
ತಾಲೂಕಿನ ಭಾತಾಮ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ವರ್ಷವೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣವಾಯಿ
ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಪ್ರಮೇ
ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿ ಈ ಭಾಗದ ಬಹುಜನರ ರಾಜಕೀಯ ಕನಸು ನನಸಾಯಿತು. ಈಗ ಸಾಂಸ್ಕೃ
ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕ.ಸಾ.ಸಮ್ಮೇ
ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಗಳು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆದರೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಬೆಳವ
ಆಗಿಲ್ಲ.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ (೧೯೫೫) ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸಾ

ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಿಕರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕುವೆಂಪು ಅವರೇ ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಿಕರು ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ, ಹಾಮಾನಾ ಮೊದಲಾದವರ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಹೀಗೆ ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆತ್ಮೀಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ, ಎಲ್ಲರನ್ನು ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುವ ವಿಶಾಲ ಹೃದಯ ಪುರಾಣಿಕರದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಏಕೀಕೃತ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಥಮ ದಸರಾ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಿಕರು 'ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜೇಶ್ವರಿ' ಎಂಬ ಕವನ ಓದಿದರು.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮೀಷನರಾಗಿದ್ದಾಗ ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಅರಜನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯಿತು. ಸಿ.ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರು ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ 'ಸಾಹಿತಿಯ ಸಮಾಜ ದರ್ಶನ' ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದರು. ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಜಿನರಾಜ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತ "ಈ ಹುಡುಗನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭೆಯಿದೆ" ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಎಣಿಕೆ ಹುಸಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ "He is not a mere writer he is thinker too" ಎಂದರಂತೆ.

ಆಪ್ತ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ

ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಾಳು ಡಿ.ಕೆ. ಭೀಮಸೇನಾರಾಯರು, ಇಟಗಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರು ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂದಿರದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ, ಪುರಾಣಿಕರು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ 'ಶೃಂಗಾರ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಬಂಧ ಮಾಲೆ' ಎಂಬ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಎ. ಟಿ.ಎಸ್. ಮೇಲುಕೋಟೆಯವರು ನಾಡಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುರಾಣಿಕರೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ನವರಾತ್ರಿಯನ್ನು ನಾಡಹಬ್ಬವನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದರು. ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ಗೆ ಬರುವ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕ - ಆಂಧ್ರ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಸಿ ಅದನ್ನು ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ. ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಂದ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು. ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ತೆಲುಗು ಕವಿಗಳಾದ ರಾಮರಾಜು, ದಾಶರಥಿ, ನಾರಾಯಣರೆಡ್ಡಿ ಮೊದಲಾದವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಅಣ್ಣಾರಾವ ಗಣಮುಖಿಯವರು ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ಖಾತೆಯ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಅವರ ಆಪ್ತ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ

ಜನರ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ದುಡಿದರು. ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ಒಳಚರಂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮೊದಲಾದ ಯೋಜನೆಗಳು ಕಾರ್ಯಗತವಾದವು. ಗಣಮುಖಿಯವ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರ ಕನ್ನಡ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಯಾದಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಆಂಧ್ರ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವಾಗ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಅವು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗೆಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿ, ಆಗ್ರಾ, ಹರಿದ್ವಾ ಮೊದಲಾದ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದರು. ಆಡಳಿತದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಅವರ ಸಾಹಿ ಕೃಷಿ ಮುಂದುವರೆದಿತ್ತು.

ನಿಜಾಮ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ಜಾಗೀರುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದರ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈಭವ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ಜಾಗೀರುದಾರರು ಬೀದಿಗೆ ಬರುವಂತಾಯಿ ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಧನವನ್ನು ನೀಡಲು ಪುರಾಣಿಕರು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಪರಿಹ ಧನವನ್ನು ಚೆಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಜಾಗೀರುದಾರರು ಕಚೇರಿಗೆ ಎಡತಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಒ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಚೇರಿ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ ಜಾಗೀರುದಾರ ಇವರಲ್ಲಿ ಬಂದು "ರಾಜಾ ನೀವೀಗ ನನ್ನ ಚೆಕ್ಕು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆಯಿಂದ ಒಂದು ವಾರದ ರೇಷ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಕೂಡಲೆ ಪುರಾಣಿಕ ಕಚೇರಿಗೆ ತೆರಳಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಚೆಕ್ಕನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರು. ಕಚೇರಿ ಕೆಲಸ ಬರುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ವೃಥಾ ಕಿರುಕುಳ ನೀಡಬಾರದೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಣ್ಣಾರಾವ ಗಣಮುಖಿಯವರಿಗೆ ಮಂತ್ರಿ ಪದವಿ ತಪ್ಪಿ ಚೆನ್ನಾರೆಡ್ಡಿಯವರು ಮ ಯಾದರು. ಆಗಲೂ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಅವರ ಆಪ್ತಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದ ಇದು ಅವರ ದಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ಪುರಾಣಿಕರು ಕೃ ಯೋಜನೆ, ನಾಗರಿಕ ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕೆ ಮಾಡಿದರು.

ನಾಡಹಬ್ಬವನ್ನು ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪುರಾಣಿಕರು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ೯೫೫ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು. ಬಿ ವಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಕಚೇರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹದಿನೈ ದಿವಸ ರಜೆ ನೀಡುವಂತೆ ಚೆನ್ನಾರೆಡ್ಡಿಯವರನ್ನು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ರಜೆಗೆ ಕಾರಣವ ಕೇಳಿದಾಗ ಕನ್ನಡ ನಾಡಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಿವ ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾರೆಡ್ಡಿಯವರು "ಕನ್ನಡ ಕೆಲಸವೂ ಸರಕಾರದ ಕಾರ್ಯವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ರ ಹಾಕಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನೀವು ಕೆಲಸದ ರಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ" ಎಂದರಂತೆ. ತೆಲು ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಮಂತ್ರಿಯೊಬ್ಬರು ಕನ್ನಡ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ದ

ಣಿಕರು ನೆನೆಯುತ್ತ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಮ್ಮವರಿಂದಲೇ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಿಗಲಾರದೆಂದು ನೋವಿನಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನಮ್ಮವರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರೀತಿ.

ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಈ ನಾಡಹಬ್ಬದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ "ನಮ್ಮ ಹೈದರಾಬಾದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಿತ್ರರು ಈ ಸಲದ ನಾಡಹಬ್ಬವನ್ನು ಅನೇಕ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆಚರಿಸಿದುದು ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದುದಾಗಿದೆ. ಕರ್ಣಧಾರಕ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರಿಗೆ ನಾಡಿಗರು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕು" ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದರು.

ಬೀದರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಅಧಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮೈಕೊಡವಿ ಎದ್ದು ಮೇಲೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ನಾಡಹಬ್ಬವನ್ನು ಉಚ್ಚಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಒಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪುರಾಣಿಕರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಭಾಗದ ಜನರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಪ್ರದೇಶ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ನಡೆಸಲೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತಾವೂ ಮಾಸ್ತಿನರಸಿಂಗರಾಯರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕವಿತಾವಲಿ, ಕಥಾವಳಿ, ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ ರತ್ನಾಕರ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು.

ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಳಂದ ಪಟ್ಟಣವು ಶರಣ ಏಕಾಂತರಾಮಯ್ಯನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದ ಸ್ಥಿತಿ ಚಿಂತಾಜನಕವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಜೈನ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಚನ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಎ.ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾಯರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆ ಬೀದರನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನ ಪಂಚಭಾಷಾ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ದಾಶರಥಿ, ನಾರಾಯಣರೆಡ್ಡಿ ತೆಲುಗು; ಭವಾನಿ ಶಂಕರ ಮಿಶ್ರ; ಆರ್ಯೇಂದ್ರ ಶರ್ಮ ಹಿಂದಿ; ಷಾಹಿದ್, ಸರವರದಂಡಾ ಉರ್ದು; ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ, ಮಾಸ್ತಿ ನರಸಿಂಗರಾಯರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆರ್.ಎಂ. ಜೋಶಿ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದಗೀರ, ಮೆಹಬೂಬನಗರ, ಜಹೀರಾಬಾದ, ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪಂಚಭಾಷೆಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಖರ್ಚಿನಿಂದ ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕವನ ವಾಚನಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಜನ-ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಸತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಸ್ತಿ ನರಸಿಂಗರಾಯರು 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಚಯ' ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಪುರಾಣಿಕರು ಬಸವಣ್ಣ, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ

ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿ, ಉರ್ದು ಮೊದಲಾದ ಭಾಷೆಗಳ ಉತ್ತ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು.

ತಾಂಡೂರು-ಯಾದಗಿರಿ: ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿ

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರಿಗೆ ೧೯೫೫ರಲ್ಲಿ ತಾಂಡೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಇದರೊಂ ಯಾದಗಿರಿ ಸಬ್‌ಡಿವಿಜನ್ನಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೂ ಇವರ ಹೆಗಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀ ವಿಸ್ತರಣ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಯಾದಗಿರಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸ ಇವರಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೆ ಕಾರ್ಯವ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಈ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆಯು ಚಿಂಚೋಳಿ, ಶಹಪುರ ತಾಲೂಕುಗಳಿ ವೀರೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಂಜೂರಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳ ಜವಾಬ್ ಯನ್ನು ಅವರು ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರಿಗೆ ವಹಿಸಿದರು. ಆಗ ಇವರು ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯುಟಿ ಆಫೀಸರಾಗಿ ನೇಮಕವಾದರು.

ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ, ಕೆರೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸುವುದು, ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟ ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯ ಅವರು ಕೈಗೊಂಡರು. ಈ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಅ ಸದಸ್ಯರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಒಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಯ ಹಣವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವ್ಯವಹಾರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿ ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪುರಾಣಿಕರು ರದ್ದುಮಾಡಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಂಗತಿಯ ಅವರೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲಹಾ ಸಮಿ ಇದ್ದಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ದೇವಾಲಯದ ಆಭರಣಗಳು ಕಳ್ಳತನವಾಗಿದೆಯೆಂ ದೂರು ಕೊಟ್ಟರು. ತನಿಖೆಗೆ ಬಂದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವೆಂಬಂತೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮನೆ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿ ಶೋಧಿಸಿದರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ದೇವಾಲಯದ ಆಭರಣಗ ಪತ್ತೆಯಾದವು. ಕೂಡಲೆ ಆಭರಣಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತಹಸೀಲ್ದಾರರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಸಮಿತಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರನ್ನು ಪುನರ್ ನೇಮಿಸಿ ಹಿಂದಿನ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದರು.

ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರನ್ನು ಸುಶಿಕ್ಷಿತರನ್ನಾಗಿಸಲು ಸರಕಾರ ಅನೇಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹ ಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ರೇಡಿಯೋ ಪೂರೈಸಿತ್ತು. ರೈತ ಸಾಯಂಕಾಲ ಪಂಚಾಯತಿ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸರಪಂಚ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಂಚಾಯತಿ ನೌಕರರನ್ನು ತನ್ನ ಹೊ ಮನೆ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಒಂ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ನೀಡಿ ಸರಕಾರದಿಂದ ಬಾಡಿಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರಿವೀಕ್ಷಣ ಬಂದಾಗ ಎಷ್ಟೋ ಸರಪಂಚರು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿ ಹೇ

ಸರಕಾರದ ವಸ್ತುಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಳಕೆಯಾಗಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಪಟರಹಿತ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳು ಸರಪಂಚರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿದವು.

ವಿನೋಬಾ ಭಾವೆಯರ ಭೂದಾನ ಚಳವಳಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗೊಂದು ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಬಡವರಿಗೆ ಉಳ್ಳವರು ತಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಬಗ್ಗೆ [illegible] ಪುರಾಣಿಕರು ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗೌಡರು, ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡ [illegible] ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಊರಿನ ರಸ್ತೆ ಸುಧಾರಿಸಲೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು [illegible] ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ಪಡೆದ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಒಂದೆಡೆ ಒಬ್ಬ ರೈತ ರಸ್ತೆಗುಂಟ [illegible] ತನ್ನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರೋರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಗುಂಡು ಕಲ್ಲನ್ನಿಟ್ಟು ವಿಭೂತಿ, ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಗುಡಿಯೆಂದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದನು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಈ ವಿಷಯ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಅಂದೇ ರಾತ್ರಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಗುಡಿಯನ್ನು ಒಡೆದು ರಾತ್ರಿಯೇ ರಸ್ತೆಯನ್ನು [illegible]ಸಿದರು. ಆ ರೈತ ವಕೀಲರಲ್ಲಿಗೆ ದೂರು ನೀಡಿದಾಗ ಅವರು ಗುಡಿ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ [illegible] ಇದೆಯೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಊರಿನವರೊಂದಿಗೆ ವಿರೋಧ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ, ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಿರಿ ಎಂದೇ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಊರಿನ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸ ಗಳಿಸಿದರೆ [illegible] ಕಠಿಣವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು.

ಸರಳ ಮತ್ತು ನೇರ ನಡೆಯ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರಿಗೆ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರ ಕಳಕಳಿ. ಅವರ ನೋವು-ನಲಿವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಲ ಯಾದಗಿರಿ ತಾಲೂಕಿನ [illegible]ಪುರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯ ಗುಡಿಸಲುಗಳು ಬೆಂಕಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದವು. ಗುಡ್ಡದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಊರಿಗೆ ರಸ್ತೆ ಸಂಪರ್ಕವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಂಕಿ ಅನಾಹುತದಲ್ಲಿ ವಯೋವೃದ್ಧನೊಬ್ಬ ಸೇರಿ [illegible] ನಾಲ್ಕು ಹುಡುಗರು ಸುಟ್ಟು ಕರಕಲಾದರು. ಕಾಳುಕಡಿ, ಬಟ್ಟೆ ಎಲ್ಲವೂ ಭಸ್ಮವಾಯಿತು. [illegible] ಆಕ್ರಂದನ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟುವಂತಿತ್ತು. ಈ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಲೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಪರಿಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದರು. ರಸ್ತೆ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಜೀಪಿನ ಡ್ರೈವರು [illegible]ಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ಹೆದರಿದನು. ಆಗ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು "ಅಲ್ಲಿ ನೂರಾರು [illegible] ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅನಾಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜೀಪು ಬಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪ್ರಾಣವಷ್ಟೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೆದರಬೇಡ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ" ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಹಳ್ಳಿಗೆ ನಡೆದರು. ಸ್ವತಃ [illegible] ಕಣ್ಣೀರು ಒರೆಸಿ ಅನ್ನ - ವಸ್ತ್ರ ನೀಡಿ ಸರಕಾರದಿಂದ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಒಬ್ಬ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರಿ ಜನತೆಗೆ ಆಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪುರಾಣಿಕರ ವರ್ತನೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ.

ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಘಟಕವನ್ನು ಯಾದಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿ [illegible]ದೇವಿಯವರನ್ನೆ ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದರು. ಈ ಸಂಘದ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೊಲಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿಶುವಿಹಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ

ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಡಾ. ಎಂ.ಸಿ. ಮೋದಿಯವರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಉಚಿತ ಕಣ್ಣಿನ ತಪಾಸ
ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನಡೆಸಿದರು. ಇದು ಅಂಧರ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡಿತು. ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೂ ಕ
ಉಪನ್ಯಾಸ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಲದ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ನಿಧಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಖಾಯಂ
ಒದಗಿಸಿದರು. ಮಹಿಳೆಯರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲರಾದಾಗ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗ
ಪರಿಹಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಇಂಥ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜನ
ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಸುಧಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಿಪುಣರು ದಾನ ಕೊಡುವ
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದವರನ್ನು ಸುಸಂಸ್ಕೃತರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ

ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ

ಅಣ್ಣಾರಾವ ಗಣಮುಖಿಯವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವ
ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಗಣಮುಖಿಯವರ ಅಧೀನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಶಿಕ
ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿದರು. ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಹಳೆಯ ಕಡತಗಳು ಇವರ ಮು
ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳ ದಿನ
ಕಳೆದವು. ಕಾರ್ಯ ಬಾಹುಳ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಅನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಸೇರಿದರು. ಸ
ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ನಂತರ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈಗ ಮತ್ತೆ ಹೊಸ ಹ
ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದರು. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥ
ಶಿಕ್ಷಣ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಉಪಹಾರ, ಶಾಲಾಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಕಟ
ಧನಸಹಾಯ ಹೀಗೆ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತ
ಸಮಿತಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು. ಒಬ್ಬ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ
ದನ್ನು ಪುರಾಣಿಕರನ್ನು ನೋಡಿ ಕಲಿಯಬೇಕು.

ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ವಾರ್ತಾ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗವಾದಾಗ ಚೀನಾ ದೇಶವು ಭಾರ
ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಆಗ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಪಂಡಿತ ನೆಹರೂ ಅವರು ದೇಶದ ಎ
ರಾಜ್ಯಗಳ ವಾರ್ತಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಭೆಯನ್ನು ಕರೆದರು. "ದೇಶಕ್ಕೆ ದೇಶವೇ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ
ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಸಡ್ಡು ಹೊಡೆದು, ಸರ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದೊಡನೆ, ಈ ದಾಳಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇ
ಎಂದು ನೆಹರೂ ಕರೆ ನೀಡಿದರು. ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಭೆ, ಮೆರವಣಿಗೆ, ರಕ್ಷಣಾ ನಿಧಿಸಂಗ್ರ
ವೀರಗೀತೆಗಳ ಪ್ರಸಾರ, ಭಿತ್ತಿಪತ್ರಗಳ ವಿತರಣೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಇದೇ ಸಮಯದ
ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು 'ಯುದ್ಧಸ್ವ', ಎಂಬ ರಣಗೀತೆಯನ್ನು ಆಕಾಶವಾಣಿಗಾಗಿ ಬರೆದರು. ಅಲ
'ಜಯಭೇರಿ' ಎಂಬ ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಅದರ ಸಂಪಾದಕೀಯದ
ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಭಾರತೀಯರ ಏಕತೆ, ದುಷ್ಟರ ದಮನಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರಗಳು ಓದುಗರ
ಭಾವುಕರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ವಾರ್ತಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ, ಪ್ರವಾಸ ಇಲಾಖೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಐ.ಎ.ಎ
ಶ್ರೇಣಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ತರಬೇತಿ

ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಬಿರವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರವಾಸ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಪದವೀಧರರಿಗೂ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರ ನಡೆಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಇಲಾಖೆಯ ದಕ್ಷತೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸೇವೆ ಲಭಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ಮಹಾತ್ಮ ಸೈನಿಕರ ಹೋರಾಟದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಿಜಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣ ಆಜ್ಞೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಯುದ್ಧಾನಂತರ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾದರು. ಅವರ ಪುನರ್ವಸತಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೋಲ್ಡ್ ಕಂಟ್ರೋಲ್ ಆಫೀಸರುಗಳು ನಿಯುಕ್ತರಾದರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರವು ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯ ಉಪಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಇವರ ಸುಪರ್ದಿಗೆ ವಹಿಸಿತು. ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರ ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ವಸತಿಹೀನ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರಿಗೆ ಹಂಚಿದರು. ಪಾದಯಾತ್ರೆಯ ಮೂಲಕ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಸಣ್ಣ ಉಳಿತಾಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಕೋಟಿ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು.

ಕಾವೇರಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಕಾಶ್ಮೀರವೆನಿಸಿದ ಕೊಡಗು, ಕಾವೇರಿ ನದಿಯ ಉಗಮ ಸ್ಥಳ. ಮಂಡ್ಯ-ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಹಸಿರಿನ ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕಾವೇರಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಜೀವನಾಡಿ. ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರಿಗೆ ಕೊಡಗಿಗೆ ವರ್ಗವಾದಾಗ ಭಾರತ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಯುದ್ಧ ನಡೆದಿತ್ತು. ಕೊಡಗಿನ ಅನೇಕ ವೀರರು ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಗೆಲುವಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ಕಲಿಗಳಾಗಿದ್ದಂತೆ ದಾನಶೂರರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ರಕ್ಷಣಾ ನಿಧಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಸೇನಾ ನೇಮಕಾತಿ, ಸಣ್ಣ ಉಳಿತಾಯ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ನಿಧಿ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯಿತು. ಅಂದಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಎಸ್. ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರು ಪುರಾಣಿಕರ ಈ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಸಾರಿಗೆ ಕಮೀಷನರ್ ಆಗಿ ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ವರ್ಗವಾಗಿ ಬಂದರು. ಕೊಡಗಿನ ಶೀತ ವಾತಾವರಣ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಡಿಸಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯನ್ನೂ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂಟಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಈಗ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿಯ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುವಂತಾಯಿತು. ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಮೂಲಾಗ್ರ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಬಸ್ಸು ಓಡುವಂತೆ ಕ್ರಮ ಕೈಕೊಂಡರು.

ವೀರೇಂದ್ರಪಾಟೀಲರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೈಪಿಡಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊರತಂದರು. ಅದು ಸರಕಾರಿ ಕಚೇರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸರಬರಾಜ ವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅಷ್ಟಶತಮಾನೋತ್ಸವ, ಗಾಂಧಿ ಶತಮಾನ ಮತ್ತು ಗಾಲಿಬ್ ಶತಮಾನೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಜತ್ತಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದ ಬಸವ ಸಮಿತಿಗೆ ಪುರಾಣಿಕರು ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸ ಮೂಲಕ 'ಬಸವ ಪಥ' ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ

ಸದಾ ಗಡಿ ತಂಟೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಜಿಲ್ಲಾ ಗಳಾಗಿ ಬಂದರು. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯ ಕಂಡವು. ಒಂದು ಎಂ.ಕೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗೆ ಜೀವಕಳೆ ತಂದುಕೊ ಎರಡನೆಯದು ಮಲಪ್ರಭ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಮುಳುಗಡೆಯಾದ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರಿಗೆ ಪುನ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟುದು.

ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ಪ್ರಥಮ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಸಿತು. ಸಮ್ಮೇಳನದ ಭಾಷಣ ಮುಗಿಸಿ ವೇದಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿ ತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಕರೆಬಂದಿತು. "ಭಾರತ-ಬಾಂಗ್ಲಾ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭ ಬೇಗ ಬನ್ನಿ" ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ಮುಟ್ಟಿದುದೇ ತಡ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ದೌಡಾಯಿಸಿದರು. ಈ ಯು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನೂರಾರು-ಸೈನಿಕರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮ ಉಳಿದವರು ಗಾಯಗೊಂಡರು. ಈ ಸೈನಿಕರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ನೀಡಿ ಪ ವಿತರಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು.

ಯುದ್ಧದ ಕಾರ್ಮೋಡ ಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಬರಗಾಲ ವಕ್ಕರಿಸಿತು. ಯೋಧರನ್ನು ಕೊಂಡು ತತ್ತರಿಸಿದ್ದ ಜನತೆಗೆ ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯೆಳೆದಂತಾಯಿತು. ಬರಗಾಲ ಕಾ ಯಡಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ, ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಹಣಕ್ಕೆ ಬ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಿದರು. ಈ ಭಾಗದ ಜನರಿಗೆ ಗೋದಿ ಒಗ್ಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಜೋಳವನ್ನು ತರಿಸಿ ಹಂಚಿದರು. ಅವರ ಈ ಕಾರ್ಯ ಅಂದಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಡಿ. ದೇವರಾಜ ಅರಸರು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ

ಅಬ್ದುಲ್ ಅಜೀಜ್ ಶೇಠ್ ಅವರು ಕಾರ್ಮಿಕ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾ ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಕಮೀಷನರ್ ಆಗಿದ್ದರು. ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ವೇತನ, ಜವಳಿ ಗಿರಣಿಗಳ ಅಸಮಾನ ವೇತನಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ, ಮಾಲೀಕ ಮತ್ತು ಕಾ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿದುದು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ವಿದೇಶ ಪ್ರವಾಸ - ನಿವೃತ್ತಿ

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮೀಷನರ್ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಅಮೇರಿಕ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಕೂಡಿಬಂದಿತು. ಇವರ ಮಗಳು ಡಾ. ಶಿವಗೀತ ಮತ್ತು ಅಳಿಯ ಡಾ. ಗಂಗಾಧರ ಪೂಜಾರಿ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್‌ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ವಿದೇಶ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಡಿ. ಜತ್ತಿ ಅವರು ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಬಸವ ಸಮಿತಿ'ಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಎರಡನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಲು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ವಿದೇಶ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಂಡರು.

ಬಸವಣ್ಣನವರ 'ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ' ಎಂಬ ನುಡಿಗೆ ನಿದರ್ಶನವೆಂಬಂತೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ೩೩ ವರ್ಷಗಳ ಸಾರ್ಥಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು. ತಹಸೀಲ್ದಾರರಾಗಿ ಆರಂಭವಾದ ಅವರ ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆ ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರದ ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳಿಗೆ ಸಂದಿವೆ. ಐ.ಎ.ಎಸ್. ಹುದ್ದೆಗೆ ಏರಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮೀಷನರ್ ಕೂಡ ಆದರು. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ತಮ್ಮ ಸರಳ-ಸಜ್ಜನಿಕೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ದರ್ಪವನ್ನೂ ತೋರಿಸದೆ ವಿನಮ್ರತೆಯಿಂದ ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಕರ್ತವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಪುರಾಣಿಕರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಛಾಪನ್ನೂ ಮೂಡಿಸಿದರು. ಅವರ ದಕ್ಷತೆಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಫಲ ಎಂದರೆ 'ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚು ಕೆಲಸಗಳ ಒತ್ತಡ' ಎಂದು ಹಸನ್ಮುಖರಾಗಿಯೆ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೇಳುವುದು. ಸೋಂಬೇರಿಗಳಾಗಿ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವವರನ್ನು ಯಾರೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾರರು.

ಸರಕಾರಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕಮಿಟಮೆಂಟ್ ಇರುವುದಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕಾದರೂ ಆಗಲಿ ಕರೆದರೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಬಿ.ಎ. ಸನದಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಬಿ.ಡಿ. ಜತ್ತಿಯವರು "ಇವರೊಬ್ಬ ಸಾತ್ವಿಕ ಕಾಯಕ ಯೋಗಿ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ಸಾತ್ವಿಕ ಕಾಯಕ ಯೋಗಿ" ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಬೇಸರ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡವರೇ ಅಲ್ಲ. ಸರಕಾರದ ಸವಲತ್ತುಗಳು ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ "ನಾವು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಎಂಥದೋ ಪ್ರತಿಫಲ ಸಿಗುವುದೆಂದಾದರೂ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾದಾಗ ಆಗುವ ಆನಂದ ಯಾವ ವೇತನ ಪ್ರತಿಫಲಗಳಿಂದಲೂ ಸಿಗಲಾರದು. ನಮ್ಮ ಸೇವೆಯಿಂದ, ಕೆಲಸದಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಪಡೆದ ನಾಲ್ಕು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವಿಗಳು ಆನಂದಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾವು ಆನಂದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಧನ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ." ವೃತ್ತಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುಚುಕ್ಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಹಿರಿಯ ಜೀವ ೧೯೭೭ರಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಪಡೆಯಿತು. ❑

ಪರಿಸರ

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಪುರಾಣಿಕ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ - ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಸೋದರಮಾವ ನಾಟಕ ರಚನೆ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೈ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರು ಬಾಲಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯು ಚರ್ಚೆ, ಹಾಡು, ಭಜನೆಗಳನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಶಾಲಾ ಜೀ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ಪಿ.ಬಿ. ದೇಸಾಯಿ, ಪ್ರೊ. ಹಕ್ಕಾನಿ, ಡಿ.ಕೆ. ಭೀಮಸೇನರಾಯ ಮೊದಲಾ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ತಂದೆಯಂತೆ ಮಗ ಪರಿಸರದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾ ನಿದರ್ಶನರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬಸವ-ಗಾಂಧಿ-ಹರ್ಡೇಕರ ಮಂಜಪ್ಪನವರು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಅವರ ಆದರ್ಶ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಖಾದಿ ಧರಿಸುವುದು, ತಕಲಿಯಿಂದ ನೂಲನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು, ನಾಡು-ನುಡಿಗಳ ಅಭಿಮಾನ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಗಳಾದವು. ನಿರಂತರ ಓದು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಜ್ಞಾನದಾಹವನ್ನು ತಣಿಸಿತಲ್ಲದೆ ವಿಚಾರಗಳು ಸದಾ ನೆಲೆಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪರಿಸರ

ಯೌವನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಧಾರವಾಡದ ಚರಂತಿಮಠದ ಗಿರಿಜಾದೇವಿಯ ಮದುವೆಯಾದರು. ಗಂಡನ ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೇಯ್ದುಕೊಂಡ ಗಿರಿಜಾದೇವಿಯ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಕಂಪು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಸರಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಅನುರೂ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಶಿವಗೀತ, ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಭಾರತಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶಿವಗೀತ ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರೆ ಕೊನೆಯ ಮಗಳು ಭಾರತಿ ಭದ್ರಾ ಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ. ಉಳಿದವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ.

ಗಿರಿಜಾದೇವಿಯವರು ರಜಾಕಾರರ ಹಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಣಕ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಸಂಸಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಯಾ ಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಇ ಕೇವಲ ಮೆಟ್ರಿಕ್‌ವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದರೂ ಪತಿಯ ಆಸಕ್ತಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಹಲವಾರು ಪುಸ್ತಕಗ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗ

ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಕೃತಿಗಳ ಮೊದಲ ಓದುಗಳಾಗಿ, ವಿಮರ್ಶಕಳಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರೇ ನಾನು ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ, ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯಾಗಿ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಂಬಲವಿತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ನನ್ನ ಲೇಖನಿಗೆ ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬಿದವಳೂ ಅವಳೇ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅನ್ನದಾನಿ, ಬಸವರಾಜರೆಂಬ ಸಹೋದರರು ಹಾಗೂ ವೀರಾಂಬೆ, ಗಂಗಮ್ಮ ಎಂಬ ಸೋದರಿಯರಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ವೀರಾಂಬೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ಅನ್ನದಾನಯ್ಯ ವಕೀಲರಾಗಿ, ಬಸವರಾಜ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಎತ್ತರ ನಿಲುವಿನ, ಅಜಾನುಬಾಹು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರದು ಸದಾ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಸರ

ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಮನೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗೂಡಾಗಿತ್ತು. ಪುರಾಣ ರಚನೆ, ಪುರಾಣ ವಾಚನ, ಕಾವ್ಯ-ವಾಚನದಲ್ಲಿ ಒಲವು ಇವರ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ರಕ್ತಗತವಾಗಿದ್ದವು. ಮನೆಯ ಈ ಓದುವ-ಕೇಳುವ ಗುಣಗಳು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೂ ವರ್ಗವಾಗಿ ಬಂದವು. ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಅರ್ಥೈಸುವ ಶಕ್ತಿ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಸಿತ್ತು.

ಕಲಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ನಿಂತಾಗ ತವಗ ಭೀಮಸೇನರಾಯ, ಹಕ್ಕಾನಿ, ನರಸಿಂಗರಾಯ, ಡಿ.ಕೆ. ಭೀಮಸೇನರಾಯರಂಥ ಘಟಾನುಘಟಿಗಳು ಇವರಿಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಕವನ-ನಾಟಕ ರಚನೆ, ಸಭೆ ಸಮಾರಂಭಗಳ ನಿರೂಪಣೆ, ಚರ್ಚೆ-ಸಂವಾದಗಳ ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹಲವು ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಬೇಂದ್ರೆ, ಮಾಸ್ತಿ, ಕುವೆಂಪು, ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್, ಹಾಮಾನಾ, [illegible] ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯ ಕವಿಗಳ ಒಡನಾಟ, ಆತ್ಮೀಯತೆ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರ [illegible], ಒಳಗಿನ ತುಡಿತ, ಸಮಾಜದ ನೋಟಗಳು ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ [illegible] ನಿಂತಿವೆ.

ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದಾಗ ಇವರ ಕಾವ್ಯಗಂಗೆ ಬತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಬಗೆಬಗೆದು ತೆಗೆದಷ್ಟು ಚಿಮ್ಮುವ ಒರತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕವಿಯಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಜೊತೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಜನಸೇವೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಗಳೆರಡನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ (೧೯೪೮), ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂದಿರ ಮತ್ತು [illegible], ಆಚರಣೆ, ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸ್ಥಾಪನೆ, ದೇಗಲೂರು ಮುಖೇಡ (ನಾಂದೇಡ ಜಿಲ್ಲೆ) ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರ

ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗ ನಿರತರಾದರು. ಬಸವ ಸಮಿತಿಯ ಮೂಲಕ ಬಸವ ಪಥ ಮತ್ತು ಬಸವ ಜರ್ನಲ್‌ಗಳ ಪ್ರ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ, ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಕಟಣ ವಿಭಾಗದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವಿ.ಕೃ.ಗೋಕಾಕರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಒಬ್ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಉಪನ್ಯಾಸ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಲೇಖಕರ ಒಕ್ಕೂಟ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಜಾತ್ಯಾತೀತವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನೆಲೆ-ಸಾಹಿತ್ಯದ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಕೆ. ಮುದ್ದಣ್ಣ, ಜಯತೀರ್ಥ ರಾಜಪುರೋಹಿತ, ದೇಜಗೌ ಮೊದಲಾದವರು ಅವರೊ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿದರು.

ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ, ಜ್ಞಾನಗಂಗೋತ್ರಿಯ ಸಂಪಾದಕ ಸಮಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ, ಬಸವ ಸಮಿತಿಯ ಕೋಶಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ-ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ 'ಲೋಕವಾಣಿ' ಪತ್ರಿ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ, ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಪುಸ್ತಕಪುಸ್ತ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗೋಕಾಕ ವರದಿಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಲೋಕ ಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕಿಸಲು ದೇಜಗೌ ಅವರೊ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಡೆಸಿದರು. ಶಂಬಾ ಜೋಶಿ ಮತ್ತು ಬಾಳಪ್ಪ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಅವರ ಸನ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗೋಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರ ವಾಗ್ಮಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಅನೇಕ ಶಾಲೆ-ಕಾಲೇಜುಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರಥಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇ ನವಿಲುಗುಂದ, ಎಡೆಯೂರು, ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳ ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಹೊಂಬು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ೫೭ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ

'ಕಾವ್ಯಾನಂದ' ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೆ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದವರು. ಬೆಳೆಯುತ್ತ [illegible] ನಾಟಕ, ಕತೆ, ಲೇಖನಗಳ ಸುತ್ತ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯದ ಎಲ್ಲ [illegible]ಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರೂ ಯಾವೊಂದು ಸೀಮಿತ ವಲಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು [illegible]ಕೊಳ್ಳದವರು. ಇದು ಪುರಾಣಿಕರ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಯೂ ಹೌದು. ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಊರೂರು ಸುತ್ತಿ ಬೇಸತ್ತು ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಕಾವ್ಯರಾಣಿ ಅವರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮುತ್ತಿನ ಮಳೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಆಗ ಹೃದಯದಂತರಾಳದಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಜಿನುಗಿ ಅಕ್ಷರ [illegible] ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

[illegible]ಗಳು

ಹೈಸ್ಕೂಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ 'ಬೆಳಗು' ಕವನ ರಚಿಸಿ ಗುರುಗಳಿಂದ ಮೆಚ್ಚುಗೆ [illegible]. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಕಾವ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ನಾಟಕ ಬರೆದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಈ [illegible]ದಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆ, ಕುವೆಂಪು, ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು [illegible] (೧೯[illegible]), ಕರುಣಾ ಶ್ರವಣ (೧೯೫೫), ಮಾನಸ ಸರೋವರ (೧೯೫೯), ಕಲ್ಲೋಲ [illegible] (೧೯[illegible]), ಮೊದಲು ಮಾನವನಾಗು (೧೯೬೯) ಚರಗ (೧೯೮೭), ಹಾಲ್ದೆನೆ (೧೯೯೦) [illegible] (೧೯೯೧)ಗಳೆಂಬ ಎಂಟು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಕೃತಿ

[illegible] ಕವಿಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯ ರುದ್ರರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು, ಜೀವನ ಸೌಂದರ್ಯ, [illegible] ಮಧುರ ರಸಭಾವಗಳನ್ನು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಮಾಸದ [illegible] ಗಣಿಯೂ, ಉಗ್ರರೂಪಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕವಿಗಳು ಈ ಎರಡನ್ನೂ ತಮ್ಮ [illegible]ಗಳಲ್ಲಿ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಕುವೆಂಪು ಅವರಂತೆ ಕಾವ್ಯಾನಂದರೂ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು [illegible] ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

[illegible] ಚಂದಿರಗಳು ಸೌಂದರ್ಯ ಸಂದೇಶ
ಜಗದ ಜೀವಿಗಳವರ ವಿವಿಧ ವೇಷ
ವಿಶ್ವಗರ್ಭವದೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಜೀವದ ಕೋಶ
ವಿಶ್ವಮಾನವ ಮೈತ್ರಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಾದೇಶ (*ಬೆಳಗು*)

ಇದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಬೆಳಗು' ಕವನದ

ಶಾಂತಿರಸವೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾ ಮೈದೋರಿತಣ್ಣಾ
ಇದು ಬರಿ ಬೆಳಗಲ್ಲೊ ಅಣ್ಣಾ

ಸಂದೇಶವನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರೂ ಇದನ್ನೇ ಕಾಣು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ, ಸಮ ಕರ್ತವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ, ವಿಶ್ವಮಾನವ ಸಂದೇಶಗಳು ತುಂಬಿ ನಿಂತಿವೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಕಣ್ತೆರೆದು ನ ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಬೇಕು, ಜೊತೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

'ಸಾರುತಿದೆ ಸೃಷ್ಟಿ' ಕವನದಲ್ಲೂ 'ಹಣ್ಣು, ಬೆಣ್ಣೆ, ಕೆನೆಮೊಸರು, ಹಾಲು-ಜೇನು, ತಾರೆ-ಚಂದ್ರರು ಸವಿಯಾಗು ಛವಿಯಾಗು ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಸಾರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿ ಇವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಕವಿಯೂ ಭವ್ಯ-ದಿವ್ಯ ಅರ್ಥದ ಸವಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾವ್ಯಾನಂದರ ಅದಮ್ಯ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇ

ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು ಪರಮ ಸ್ನೇಹಿತರು. ಅವರಿಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಯಮಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಬ್ಬರು ಗೆಳೆಯರು ಕೂಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಕಾಣುವ ಆನಂದ ಅಪ ವಾದುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಪುರಾಣಿಕರು.

ಮುಳುಗುತಿಹ ದಿನಕರನು ಮೂಡುತಿಹ ಉಡುಗಣಕೆ
ಹೇಳುತಿಹ ಮುಗಿದುದ್ಯೆ ನನ್ನ ಪಾತ್ರ
ನೀವಿನ್ನು ಬೆಳಗಿರಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲೆ ಜನಿಸಲಿ
ರಾತ್ರಿಯನೆ ಬೆಳುಗವಾ ಶಿವನಮೃತನೇತ್ರ - *(ಸಂಧ್ಯಾ ಚಿತ್ರ)*

ಕೃಷಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಭೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರವು ಶ್ರೀನಗರದಲ್ಲಿ ಕರೆದಿತ್ತು. ಚನ್ನ ಯವರು ತಮ್ಮ ಆಪ್ತಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರನ್ನು ಕರೆದುಕೊ ಬಂದಿದ್ದರು. ಕಾಶ್ಮೀರದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರನ್ನು ತುಂಬ ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ಹಿಮಾ ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿಯರ ಪೂಜಾಸ್ಥಳವೆಂಬ ಗೌರವ ಭಾವನೆ ಬೇರೆ ಅದೂ ಮಳೆಗಾಲದ ದಿನ ಆ ಮನೋಹರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದ ರೀತಿ ಇದು:

ಗಜಚರ್ಮ, ಮೇಘ, ಭಸಿತಾಂಗ ಹಿಮವು, ಗಂಗೋತ್ತಮಾಂಗ ಶೃಂಗ
ಈ ಬೆಟ್ಟ ರುದ್ರ, ಶ್ರೀನಗರ ಗೌರಿ, ರಮಣೀಯ ಉಭಯ ಸಂಗ,
ಮಳೆ ಉದಕ, ಅಲಿಸುಮ, ಮಿಂಚುದೀಪ, ಶಿವಶಿವೆಯರ ಪೂಜೆಗಾಗ
ಕಾರ್ಗಾಲ ಬಂತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಶ್ರೀಗೆ ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ನಾನಮಾಗಿ (ಕಾರ್ಗಾಲ ಬಂತು ಕಾಶ್ಮಿ

ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯಂತಿರುವ ಈ ಕವನ ಶ್ರೀಮಂತ ಪದಗಳಿಂದ, ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಓದುಗರನ್ನು ಭಾವಪರವಶರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ

ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಗುರು ಗಗನ ಲಿಂಗವು
ಜಗವೆ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ
ಹುಡಿಯೆ ಭಸ್ಮವು ಹುಲ್ಲೆ ಪತ್ರಿಯು
ಜಡವಿದೆಲ್ಲವು ಜಂಗಮ

[illegible] ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗಾಢ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾದ ಕಾವ್ಯಾನಂದರು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜಂಗಮ ತತ್ವವನ್ನು [illegible]ದ್ದಾರೆ.

'[illegible]' ಕವನವು ಬಸವಣ್ಣನವರ "ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಹೆಣ ಬಿದ್ದಿದೆ ತಿನಬಂದ ನಾಯ [illegible] ನೋಡಿರಿ" ವಚನವನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶವೆಂಬ ಹೆಣವನ್ನು ಪರಕೀಯರು [illegible] ತಿನ್ನಲು ತವಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಣ್ಣದ ಕೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತ ನಾವು ಬಡಿಯಬೇಕೊ, [illegible] ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದೇವೆ.

ಬಡಿದರೆ ಬಣ್ಣದ ಕೋಲು ಮುರಿವ ಭಯ,
ಬಡಿಯದಿರೆ ದೇಶವೇ ಹೆಣವಾಗುವ ಭಯ
[illegible]ಕೋ
ಬಣ್ಣದ ಕೋಲು ಬೇಕೋ
ದೇಶ ಬೇಕೋ?

[illegible] ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ನಮಗೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ನಾಡ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

[illegible] ಪ್ರೇಮ

[illegible] ಏಕೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಒಡೆದು ಹೋದ ನಾಡು ಒಂದಾಗಬೇಕೆಂದು ನೇತಾರರು [illegible]. ಕವಿಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿ ಜನರಲ್ಲಿ ನಾಡ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದರು. [illegible] 'ಕನ್ನಡದ ದೀಪವದು ಕಾಣದಿಹದು' ಕವನದಲ್ಲಿ

ಕನ್ನಡ [illegible]ದೊಳಡಗಿದ ಮಂಕನು ತೆಗೆಯೆ
[illegible] ಕಾಯವು ಚಾಚು ಕಡ್ಡಿಯಾಗಿರಲಿ
[illegible] ದೀವಳಿಗೆಯಲಿ ಶಿವಗನ್ನಡದ
[illegible] ತೇಜಸ್ಸಿನೊಡ್ಡಿಯಾಗಿರಲಿ

[illegible] ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡಿಗರ ಕನಸು [illegible], ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತ ರಚನೆಯಿಂದ ನನಸಾಯಿತು. ಈ ಸಂತೋಷವನ್ನು [illegible] ಬಗೆಯಿದು.

ಹೊತ್ತಿತೋ ಹೊತ್ತಿತು
ಕನ್ನಡದ ದೀಪ
ಮುಗಿಯಿತೊ ಮುಗಿಯಿತು
ಶತಮಾನಗಳ ಶಾಪ

[illegible]ಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆ ಹೊಂದಿರುವ ಭಾರತ ಕೆಲವು ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳ ಕುತಂತ್ರದಿಂದ [illegible]ಯಿತು. ಈಗ ಅದನ್ನೂ ತುಂಡರಿಸುವ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿವೆ. [illegible]ತಿರುವ ಇಂತಹ ವಿಚ್ಛಿದ್ರಕಾರಿ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡದೆ ದೇಶವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು [illegible] ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ಅವರ 'ಅವಿಭಾಜ್ಯವಿರಲಿ ದೇಶ' ಕವನದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

[illegible]ಗಳಲ್ಲಿ, [illegible] ಸಹಜ, ಅವಿ
ಭಾಜ್ಯವಿರಲಿ ದೇಶ

ತಡೆದು ದೇಶವನು ಒಡೆವಶಕ್ತಿಗಳ ತ
ಪ್ಪಿಸಿರಿ ಸರ್ವನಾಶ !

ಧರ್ಮ, ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ಜನರ ಅಜ್ಞಾನ, ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನು ಬಂಡವಾಳವಾ ಕೊಂಡು ಅಖಂಡ ನಾಡನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಮ್ಮವರಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂ ನೋವಿನಿಂದ ಹೇಳುತ್ತ ಇದನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ವೈರಿಗಳು ಹೊರಗಿಲ್ಲ, ಒಳಗಿಹರು, ಅಡಗಿಹರು
ನಮ್ಮಲ್ಲೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಅವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ
ಬರಿಯ ಮೈಯ ಬರಿಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಬರಿದಲೆಯು ಬರಿ ಮನೆಯ
ಬರ ನೆರೆಯ ರುಜೆಯೊಡನೆ ತುಮುಲ ಯುದ್ಧ.

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ದೇವಾಲಯಗಳು ಅದ್ಭುತ ಕಲಾ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿವೆ. ಬೇಲೂ ಹಳೇಬಿಡು, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಗೊಮ್ಮಟನನ್ನು ಕಂಡು ಕೈಮುಗಿಯದವರಿಲ್ಲ. ಕುವೆ ಅವರು ಸೋಮನಾಥಪುರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಂಡು "ಶಿಲೆಯಲ್ಲವೀ ಈ ಗುಡಿಯು ಕಲೆ ಬಲೆಯು" ಎಂದು ಶಿಲ್ಪಿಯ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾವ್ಯಾನಂದರು ಎಲ್ಲೂರಿನ ಕೈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮನತುಂಬಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉಳಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಶಿಲೆಯೆಲ್ಲವು ಕಲೆಯಾಯಿತು ಇಲ್ಲಿ
ಮಲೆಯೆಲ್ಲವು ಚೆಲುವೊಲವಿಗೆ ಬಲೆಯಾಯಿತು ಇಲ್ಲಿ
....
ಇದು ಕಲ್ಲಿನ ಕೈಲಾಸವೆ ಕಲೆಗಳ ಕೈಲಾಸ
ಹಿರಿ ಧ್ಯೇಯದ ಗುರುಸಾಧನೆ ವರಸಿದ್ಧಿಯ ವಾಸ

ಏಕಶಿಲೆಯ ಈ ಗುಹಾಲಯ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಕಲಾಕಾರನಿಗೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಮಣಿ ತ್ತೇವೆ. ಇಂಥದೆ ಭಾವ 'ತಾಜಮಹಲ'ನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೂ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕು ಸಾಲಿನ ಕವನ

ಶಿಲೆಯ ಹಾಲಿಗೆ ಕಲೆಯ ಹೆಪ್ಪು ಹಾಕಿ
ಕಡೆಯೆ ಕುಶಲತೆಯೆಂಬ ಕಡೆಗೋಲ ನಿಕ್ಕಿ
ಹರಿದುದಾಕಡೆ ತಕ್ರ ಯಮುನೆಯಾಗಿ,
ಮೆರೆದುದೀಕಡೆ ಬೆಣ್ಣೆ ತಾಜಮಹಲಾಗಿ !

ಇದನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ತಾಜಮಹಾಲ'ನೊಂದಿಗೆ ತುಲನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ವೆನಿಸದಿರದು. ಈ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಂಡು ಭಾವಪರವಶನಾದ ಮನ್ಮಥನು

ಅಬ್ಬ! ಕಲ್ಲಲುಂಟೇ ನಲ್ಲೆಗೊಲಿದು ನಲಿವ ಪ್ರಕಾರ !

ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟನಂತೆ.

ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಬರದ ಈ ಪ್ರೇಮ -ಸ್ಮಾರಕ ಕೊನೆಗೆ
ಕಾಲಲೀಲಿಗೆ ಈಡೆ? ಎದುರಿಸುವರೇ ಜವನ?

[illegible]ರಿದರಲ್ಲಿ ಹಿರಿದರ್ಥ ತುಂಬಿದ ಕಾವ್ಯಾನಂದರು ಬೇಂದ್ರೆಯವರನ್ನೂ ಮೀರಿ ಬೆಳೆ [illegible].

[illegible]

[illegible] ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಾಯಕರ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ ಪುರಾಣಿಕರು [illegible] ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥ ಮತ್ತು ನೀತಿ ಬಾಹಿರರನ್ನು ಕಂಡು ದಿಗಿಲುಗೊಂಡರು. ಸಾಮಾಜಿಕ [illegible]ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ತಪ್ಪಿ ದರ್ಪ-ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳು ವಿಜೃಂಭಿಸಿದ್ದವು. ಸಮಾಜದ [illegible]ವನ್ನು ಕಂಡು ಕವಿ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ನೀಡಿದ ಪರಿಯಿದು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇನೋ ಬಂತು
[illegible] ಮಾತ್ರ ಹೋಯ್ತು
[illegible] ಬಂತೋ ಇಲ್ಲೊ
[illegible] ಹೊರಟು ಹೋಯ್ತು

[illegible] ರಾಜ್ಯ ಬಂತು
[illegible] ಕಾಣದಾಯ್ತು
[illegible] ಜಗಳ ಹೆಚ್ಚಿ
[illegible] ಮರೆತು ಹೋಯ್ತು

ಜಾತಿ, ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜಕ್ಕಂಟಿದ ದೋಷ. ಥಳುಕಿನ ಬದುಕಿಗೆ [illegible] ಇತರರನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ಕಪ್ಪುವರ್ಣದವರನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದೇವೆ. [illegible]ಯೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಬಿಳಿದೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲವೆಂದ ಕವಿ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ [illegible].

[illegible] ನೀ ಜರಿಯಬೇಡ ಬಿಳಿಗೆಳತಿ ಗರ್ವದಿಂದ
[illegible] ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಾವ ಹಿರಿಮೆಯಿಂದ
[illegible] ನೀಡುವುದು ಇಳೆಗೆ ಬರಿ ಬೆಡಗು ಅಂದಚಂದ
[illegible] ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಕರಿಮೋಡ ಮಾತ್ರದಿಂದ

[illegible] ವರ್ಣ ಮೈತ್ರಿಯ ಸಂದೇಶ ನೀಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಒಣ [illegible] ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆಂದು ಕವಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

[illegible] ತಾಯಿಯೆಂದು ಪೂಜಿಸುವ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ಶೋಷಣೆ ನಿರಂತರ ಸಾಗಿದೆ. [illegible], ಬಡತನ, ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ನರಳಿ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ [illegible]. ಇಂಥವಳನ್ನು ಸಮಾಜ ಹೇಗೆ ನೋಡುತ್ತದೆ ಕೇಳಿ

[illegible] ಹಿಂಗಿಸಲು ಮೈಯ ಮಾರುವಳನ್ನು
[illegible] ನರಕಕ್ಕೆ ನೂಕಿ
[illegible] ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕುಲಟೆ
[illegible] ಸಾಕಿ

ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಹೆಣ್ಣೇ ವೈರಿ ಎಂಬ ಕಟುಸತ್ಯವನ್ನು ಈ ಕವನ ಸಾರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಗಂ[illegible] ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಗಳೂ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿವೆ;

ಆಧುನಿಕ ಜೀವನ ತುಂಬ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿದೆ. ವೃತ್ತಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ವಸತಿಯ ತಾಣಗ[illegible] ಬದಲಾಗಿವೆ. ಅನೇಕ ಧರ್ಮ, ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ನಡುವೆಯೂ ನಮ್ಮದು ಏಕತೆಯ[illegible] ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ವರ್ತಮಾನ ಒತ್ತಡಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಮನುಷ್ಯ ಇಂದು [illegible] ತಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರೀತಿ-ಕರುಣೆ-ಸ್ನೇಹ-ಸಹನೆ-ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳೆಂಬ ಮಾತುಗಳು ಕೇವಲ ಪುಸ್[illegible] ಕಂತೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮನುಷ್ಯ ಮೃಗವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸ[illegible] 'ಮಾನವೀಯ ಗುಣ' ಧರಿಸುವುದೊಂದೇ ಉಳಿದಿರುವ ದಾರಿ.

ಓದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗು
ಕಾದಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗು
ಶೂದ್ರ ವೈಶ್ಯನೆ ಆಗು
ದುಡಿದು ಗಳಿಸಿ
ಏನಾದರೂ ಆಗು
ನಿನ್ನೊಲವಿನಂತಾಗು
ಏನಾದರೂ ಸರಿಯೆ
ಮೊದಲು ಮಾನವನಾಗು !

ರಾಜಕಾರಣಿ, ಕಲಾಕಾರ, ವಿಜ್ಞಾನಿ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ವಿದಾ[illegible] ಕೆಲಸವನ್ನು ರಾಜಕಾರಣಿ, ಮನೋವಿಕಾಸ ಕಲಾಕಾರನು ಮತ್ತು ಜೀವ ರಕ್ಷಕ ಶೋಧ ವಿ[illegible] ಮಾಡಿದರೆ ಜಗತ್ತು ಉಳಿದೀತು. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಹಿರೋಶಿಮಾ, ಭೂಪಾಲ ದುರಂತ[illegible] ಮರುಕಳಿಸಬಹುದು. ಎಂದರೆ 'ಮಾನವ ಧರ್ಮ', ಜೀವನ ಪ್ರೇಮಗಳೇ ನಮ್ಮ ಸೋದರ[illegible] ಭಾವೈಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಮಂಕುತಿಮ್ಮನ ಕಗ್ಗ ಡಿ.ವಿ.ಜಿ. ಅವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಅದು ಕನ್ನಡ ಜನ[illegible] ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವ ವರ್ಣನಾತೀತ. ಕಾವ್ಯಾನಂದರೂ ಇದರ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ[illegible] ಅವರೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಮರುಳಸಿದ್ಧಯ್ಯನನ್ನು

ಮಂಕುತಿಮ್ಮನಿಗೊಬ್ಬ ತಮ್ಮನಸು ತಂದಿರುವೆ
ಶಂಕೆ ಬೇಡಿವ ಸ್ಪರ್ಧಿಯಲ್ಲವನಿಗೆ!
ಸಂಕಲ್ಪವಿವಗಿಲ್ಲ ವಿಸ್ತರದ ದರ್ಶನದ
ಡೊಂಕುಗಳೊ? ಸಾಕಷ್ಟು - ಮರುಳಸಿದ್ಧ ॥

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಮಂಕುತಿಮ್ಮನ ತಮ್ಮನೆಂದು, ಡೊಂಕುಗಳುಳಿದ ಮರುಳನೆಂ[illegible] ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಜೀವಪರ ವಿಚಾರಗಳು ಓದುಗನ ಹೃದಯದ ಬಾಗಿ[illegible] ತಟ್ಟಿ ಆರ್ದ್ರಗೊಳಿಸದೆ ಬಿಡದು.

ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನೀತಿ-ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆವಂತೆ ಧರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇ[illegible] ಧರ್ಮವು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕವಿ ಹೃದಯ ಮಿಡುಕಿದೆ.

ಶಿಲುಬೆ, ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಬಿದಿಗೆ ಚಂದ್ರ ರೋದಿಸುತಿಹವು
ಕೊಲೆಗೆ ತಮ್ಮನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವರೆಂದು
ಕಲಹಕೆಂದೈತಂದ ಮತಧರ್ಮಗಳೆ ಜನರ
ಬಲಿಕೊಳ್ಳೆ ಗತಿಯಾರು -ಮರುಳಸಿದ್ಧ?

[illegible] ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕು ಈ ನಾಡಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಜೆಗೂ ಇದೆ. ಆದರೆ [illegible] ಕೈಗೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ, ದುಡಿದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಣವಿಲ್ಲ; ಹಣವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ [illegible] ಎಂಬಂತಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥ ಒಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಮಾನವೀಯತೆ [illegible] ಬೇಂದ್ರೆ ಹೇಳುವಂತೆ 'ಹಣದ ಹುಚ್ಚು, ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ತುಂಬಿರುವುದರಿಂದ [illegible] ಇಲ್ಲ'', ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಉಳ್ಳವರು ಅನ್ನಯಜ್ಞದ ದೀಕ್ಷೆ [illegible] ತನ್ನಿಂದ ತಾನೆ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳು ಕಾವ್ಯಾನಂದರ [illegible] ಅನುರಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಬರಲಿ ಬಡವರ ಯುಗವು
ಬರಲಿ ದುಡಿವಗೆ ಸೊಗವು
[illegible] ಬೀಳಲಿ ಅವರ ಹೆಗಲ ನೊಗವು.
ಕರಗಿ ಹೋಗಲಿ ಮೇಲುಕೀಳುಗಳೆಲ್ಲ
[illegible] ಸಮಾನತೆಯು - ಮರುಳಸಿದ್ಧ

[illegible] ಜೀವನದ ಅಸಮಾನತೆಗೆ, ವರ್ಣದ್ವೇಷ ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ [illegible] ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಮಾತ್ರ. [illegible] ಮಾನವೀಯ ಅಂತಃಕರಣ, ಜೀವನೋತ್ಸಾಹ, ನೀತಿ, ಪ್ರೀತಿ, ಸಹಕಾರ [illegible] ತುಂಬಿ ನಿಂತಿವೆ. ಬದುಕು ಶ್ರೀಮಂತವಾಗುವುದು ಇವುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ [illegible] ಸ್ವತಃ ನಡೆದು ಉಸಿರಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಸತ್ವವೂ ಹೌದು.

[illegible] ಗೀತೆಗಳೂ ಕಾವ್ಯಾನಂದರ ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಪುಟಿದು ಬಂದಿವೆ. ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ [illegible] ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ ಭಾಗವೇ ಆಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದ ಗಂಡಿನ ಬದುಕು [illegible] ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕೈಹಿಡಿದು ಬಂದ ಮಡದಿಯ ಕುಡಿನೋಟ, ಸವಿನೋಟವಾಗಿ [illegible]

ನಿನ್ನ ನೋಡದ ಮುನ್ನ ನನ್ನ ಜೀವನವೊಂದು
[illegible] ಯಂತ್ರದಂತೆ ನೀರೆ
[illegible] ಸುಮ್ಮನೇ ದುಡಿಯುತ್ತ
[illegible] ಅಸ್ತಿತ್ವ ಬೇರೆ!
[illegible]
[illegible] ನೀನು ಮಾಡಿದ ಮೋಡಿ
[illegible] ನಿನ್ನ ನೋಡಿ?

ಎಂದು ಅವಳ ಮೋಡಿಯಿಂದ ತಾವೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡುದನ್ನು ಕಾಣಿ ಪ್ರೇಮದ ಅಮಲು ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮರೆಸುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಂತೆ. ಆಗ ಅವಳೇ

ಸಾಕೇಳು ನಲ್ಲ
ಮರೆತು ಪ್ರೇಮವ ಸೊಲ್ಲ
ಗಂಡುತನಕಿದು ಹೊಲ್ಲ

ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖಿರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳಂತೆ.

ಹೊರಡುವೆನು ನಾನಿನ್ನು ದಿನದ ದುಡಿತಕ್ಕಾಗಿ
ನಲುಮೆಯಲಿ ನಗೆ ಬೀರಿ ಕಳಿಸು ನನ್ನ
ಲೋಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಕುಟಿಲ ಕಾಠಿಣ್ಯಗಳ
ಮರೆಯುವೆನು ನಗೆಮೊಗವ ನೆನೆದು ನಿನ್ನ

ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಕಹಿನೆನಪುಗಳು ನಲ್ಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿಯೆ ಮರೆಯ ಅದು 'ಕುಟಿಲ ಕಾರಾಸ್ಥಾನ'ವೆಂಬ ನುಡಿ ಅನೇಕ ಧ್ವನಿ ಸುರುಳಿಯನ್ನೇ ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟಿದೆ. ಉ ಮಾಡುವುದು ಸುಲಲಿತವಲ್ಲವೆಂಬ ಕಟುಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾವ್ಯಾನಂದರ "ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯ ಅಸ್ತಿಭಾರಕ್ಕೆ ತತ್ವಗಳ ತೂಕವಿರುವುದರಿಂದಲ ರಾಗದ ತ್ರೇಷದ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯ ಜತೆ ಜತೆಗೆ ಬೆಳಕೂ ನುಗ್ಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಯವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ.

ವಚನಗಳು

ಕನ್ನಡದ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೇವಲ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ವಿಶ್ವಸಾಹಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. 'ವಚನ'ವೆಂದರೆ ಪದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲದ, ಗದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲದ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರ. ಪದ್ಯದ ಭಾವ ಸೌಂದರ್ಯ, ಗದ್ಯದ ವಿಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಇವೆರಡರ ಹ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ವಚನ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಶರಣರಲ್ಲಿ ವಚನಗಳು ಕೇವಲ ರಚನೆಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಜೀವನ ವಿಧಾನದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದವು.

ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಚದುರಿ ಹೋದ ವಚನಕಾರರ ವ ಸಂಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯ ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವರು ಸ್ವತಂ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ, ಘನಲಿಂಗದ ಕಾಲದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಚನಕಾರರು.

ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ವಚನ' ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದಿ ಕಾಲದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಚನ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಹೊಸ ಹೊಸ ಪ್ರ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವರು. ರಂಗಣ್ಣನವರು. ಅವರು 'ಆಧುನಿಕ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆದ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕ'ರೆಂದು ಗುರುತಿ ದ್ದಾರೆ. ಇವರೊಂದಿಗೆ ಜಚನಿ, ಎಸ್.ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ, ಮಹದೇವ ಬ

ಹಳದರಾಶಿ ದೊಡ್ಡನಗೌಡ, ಜೀರಿಗಿ ಕಟ್ಟಿ, ಬಸವಪ್ಪ, ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ ಜಯದೇವಿ ತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ ಮೊದಲಾದವರು ಸೇರಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು 'ವಚನೋದ್ಯಾನ', 'ವಚನ ನಂದನ' ಮತ್ತು 'ವಚನರಾಮ' ಎಂಬ ಮೂರು ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ೧೫೦೦ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. 'ಸ್ವತಂತ್ರ ಧೀರ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾ' ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಂಕಿತ.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದು ಅವರ ಸಮನ್ವಯ ದೃಷ್ಟಿ. ಹಳತಿಗೆ ಬೆನ್ನು ತೋರದೆ, ಹೊಸದನ್ನು ಕಂಡು ಮೂಗು ಮುರಿಯದೆ ಎರಡರ ಉತ್ತಮಾಂಶ ವನ್ನು ಹೀರಿ, ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮನ್ವಯದ ಹದವನ್ನು ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಆತ್ಮಶೋಧನೆ, ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆ, ಉನ್ನತಿಯ ಬಯಕೆ, ವಿನಯ, ಮೃದುತ್ವ, ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನೆ ಮೊದಲಾದವು ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು.

ಸಮಾಜವನ್ನು ಇಂದು ಕಾಡುತ್ತಿರುವ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಿಕ ಬರಗಳನ್ನು ಪುರಾಣಿಕರು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಇದು -

ಅಲ್ಲಿ ಬರ, ಇಲ್ಲಿ ಬರ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬರ?
[illegible] ಬರ, ಕಾಳಿನ ಬರ, ಕಣಿಕೆಯ ಬರ
ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೂ ಬರ!
ಹೊರಗೆ ಅನಾವೃಷ್ಟಿ, ಅತಿವೃಷ್ಟಿ ತಂದಿರುವ ಭೌತಿಕ ಬರ
ಒಳಗೆ ಅಸಂಯಮ, ಅಸಹನೆ ತಂದ ಆತ್ಮಿಕೆ ಬರ !
ಪ್ರೀತಿ ಬರ, ನೀತಿಯ ಬರ, ರೀತಿಯ ಬರ
[illegible]ದ ಬರ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯ ಬರ
ಸಹಾನುಭೂತಿಯ ಬರ !
ಒಂದು ಬರವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಬರದ ಅಧಿಕಾರ
ಒಟ್ಟೊಟ್ಟು ಎರಡು ಬರಗಳ ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರಕಾರ ! *(ವಚನೋದ್ಯಾನ)*

ಪರಿಸರ ಮಾಲಿನ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ 'ಮನುಷ್ಯ ಮಾಲಿನ್ಯ'ವನ್ನು ಕುರಿತು ಪುರಾಣಿಕರು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಭೂಮಿ ಕೆಟ್ಟಿದೆ,
ಕುಡಿವ ನೀರು ಕೆಟ್ಟಿದೆ
ಉಸಿರಾಡುವ ಗಾಳಿ ಕೆಟ್ಟಿದೆ
ಮನುಷ್ಯನೇ ಕೆಟ್ಟ ಮೇಲೆ
ಇಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟುದಾದ [illegible]ವಯ್ಯ
ಸ್ವತಂತ್ರ ಧೀರ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾ? *(ವಚನ ನಂದನಾ)*

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪತನವನ್ನು ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ ವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವರ್ತಮಾನದ ಬದುಕನ್ನು ಪುರಾಣಿಕರು ಹೀಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದಿನ ಬೆಲೆಗಳ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ
ಇಂದಿನ ಬೆಲೆಗಳು ಚಿಗಿಯುತ್ತಿವೆ
ಚಿತ್ತರಿಸಲೆ ಸ್ವತಂತ್ರಧೀರ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ?
ಅನಾಚಾರವೆ ಸ್ವರ್ಗ, ಆಚಾರವೇ ನರಕ
ಎಲವೊ ಎಂಬುದೇ ಸ್ವರ್ಗ, ಅಯ್ಯಾ ಎಂಬುದೆ ನರಕ;
ಮಿಥ್ಯವ ನುಡಿವುದೆ ದೇವಲೋಕ
ಸತ್ಯವ ನುಡಿವುದೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕ
ದಕ್ಕಿದುದೆಲ್ಲ ಪುಣ್ಯ, ಕಕ್ಕಿದುದೇ ಪಾಪ
ಸ್ವಾರ್ಥವೆ ಪರಮಾರ್ಥ, ಪರಹಿತವೆ ಅನರ್ಥ
....
ಹೆಂಡ ಹಷಿಷುಗಳೇ ರಸ
ಹಾಲು ಹಣ್ಣುಗಳೇ ವಿಷ
ವಿತ್ತವೆ ಸತ್ಯ, ಭೋಗವೇ ಶಿವ, ನಗ್ನವೆ ಸುಂದರ (*ವಚನ ನಂದನ*)

ಸರಕಾರದ ಆಡಳಿತ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪುರಾಣಿಕರು ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದ್ದಾ[illegible]

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪರಮಾಧಿಕಾರ
ಎಲ್ಲಿದೆ, ಎಲ್ಲಿದೆ?
ಸಮಾನಾವಕಾಶ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯಗಳು
ಎಲ್ಲಿವೆ, ಎಲ್ಲಿವೆ?
ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಗ್ರಾಮೋದಯಗಳು
ಎಲ್ಲಿವೆ, ಎಲ್ಲಿವೆ?
ಅಂತ್ಯೋದಯ, ದಲಿತೋದಯಗಳು
ಎಲ್ಲಿವೆ, ಎಲ್ಲಿವೆ?
ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಲವರ
ಮಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದಾತ (*ವಚನ ನಂದನ*)

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರ ವಚನಗಳನ್ನು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ದರ್ಶನ ವೃಕ್ಷಗಳೆನ್ನಬಹು[illegible] ಪರಂಪರೆಯ ಅವುಗಳ ಬೇರು, ಬೊಡ್ಡೆ ವಿಚಾರವೆ ಕೊಂಬೆ-ರೆಂಬೆಗಳು. ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿ[illegible] ಚಿಗುರು, ವ್ಯಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಮಷ್ಟಿ ಕಲ್ಯಾಣಾಪೇಕ್ಷೆಯೇ ತೋರುವ ಹಣ್ಣುಗಳು.

ನಾಟಕಗಳು

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ನಾಲ್ಕು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಆತ್ಮಾರ್ಪ[illegible] ಭಾರತವೀರ, ರಜತ ರೇಖೆ ಮತ್ತು ಭಗ್ನನೂಪುರ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳನ್ನೂ ಅ[illegible] ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆತ್ಮಾರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಪಡಿಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತ-ಚೀನಾ ದೇ[illegible] ಮಧ್ಯೆ ೧೯೬೩ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡು ಭಾರತವೀರ ಬರೆದರು. ಸಮಕಾ[illegible] ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಈ ನಾಟಕವು ಅಪಾರ ದೇಶಪ್ರೇಮ, ರಾಷ್ಟ್ರರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸೈನಿಕರೊ[illegible] ರೈತರು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಕೂಲಿಕಾರರು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ರೇಡಿಯೊ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗಾಗಿ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಬರೆದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ [illegible] ಸೇರಿಸಿ ರಜತರೇಖೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲ, ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ [illegible] ಮೂವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಿಳೆಯರ ಯಶೋಗಾಥೆ ಭಗ್ನನೂಪುರದ ಕಥಾವಸ್ತು. [illegible] ಕನ್ನಗಿ, ಕಾಶ್ಮೀರದ ಹೆಬ್ಬಾಖಾತೂನ್ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ [illegible] ನಾಟಕಗಳ ಕಥಾ ನಾಯಕರು. ಕನ್ನಗಿಯ ಕೆಚ್ಚು, ಹೆಬ್ಬಾಖಾತೂನಳ ವಿರಳಿತಗಳ ಸರಿಗಮ [illegible], ಅಕ್ಕನ ಸತಿ-ಪತಿಭಾವದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಒಂದೊಂದೂ ರೋಮಾಂಚಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

[illegible] ನಾಟಕ ರಚನೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿದ ಪುರಾಣಿಕರು ಸ್ತ್ರೀ, ಬೆಳವಡಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ, [illegible] ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಸ್ವತಃ ನಟಿಸಿ, ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ 'ಗಿರಿಜಾ [illegible]' ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳ ಆಕಾಶವಾಣಿ [illegible] ಪ್ರಸಾರವಾದ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಗೀತನಾಟಕವಾಗಿದೆ. ಇವರ ಎಷ್ಟೋ [illegible] ನಾಟಕಗಳು ಆಕಾಶವಾಣಿಯಿಂದ ಪ್ರಸಾರವಾದವಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. [illegible] ಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ.

ಕಾವ್ಯಾನಂದರ ನಾಟಕಗಳು ಸರಳ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು [illegible] ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ತಿಳಿಹಾಸ್ಯ, ವಿಡಂಬನೆ, [illegible]ಗಳೂ ಎಡೆ ಪಡೆದಿವೆ.

[illegible]

[illegible] ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಕ್ರವರ್ತಿ. ೧೦೭೬-೧೧೨೬ರ [illegible] ಆಳಿದ ಇವನ ರಾಜಧಾನಿ ಭೂತ-ಭವಿಷ್ಯ-ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಗಳಲ್ಲೇ ಕಾಣಸಿಗುವಂತೆ [illegible] ಕೂಡಿತ್ತು. ಇವನಿಗೆ 'ತ್ರಿಭುವನ ಮಲ್ಲ' ಎಂಬ ಬಿರುದಿತ್ತು. ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ [illegible] ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ದರ್ಪ-ದಕ್ಷತೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದನು.

ಕಾವ್ಯಾನಂದರು ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವನ್ನು 'ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ'ದ ಮೂಲಕ [illegible]. ಹದಿನೇಳು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯ [illegible] ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಸಮಸ್ತ ದೇಶವನ್ನು ಸುಖಿ [illegible] ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಜನಗಳ ಹಿತವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದವನು ಯುಗಪುರುಷ [illegible] ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ [illegible] ಮುಡಿಗಳು, ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಿಕರು ವಹಿಸಿದ ಜಾಣ್ಮೆ ಇದೊಂದು [illegible]ವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿವೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಡಿ.ಕೆ. [illegible]ರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ

ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಎರಡು-ಮೂರನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪದ್ಯ ಜೋಡಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರನ್ನು ನೋಡಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಈಗಲೇ ಎರಡು ಪದ್ಯಗ ರಚಿಸಿಕೊಡೆಂದು ಪೆನ್ನು ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು 'ಕುದುರೆ' ಮ 'ಕರಡಿಯ ಕುಣಿತ' ಎಂಬ ಎರಡು ಪದ್ಯ ಬರೆದರು. ಭೀಮಸೇನರಾಯರು "ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗು" ಎಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು.

ಮಗುವಿನ ಭಾಷೆ, ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ರಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ನಿರಂತರ ಒಡನಾಟ, ಪ್ರೀತಿ - ಸ್ನೇಹಹಸ್ತ ಚಾಚಿದ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಈ ಕಾರ್ಯ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು. ಅವರು 'ತುಪ್ಪಾ ರೊಟ್ಟಿಗೇ ಗೇ ಗೇ', 'ಗಿಲ್‌ಗಿಲ್ ಗಿಲಗಚ್ಚಿ', ಮ 'ತಿರುಗಲೆ ತಿರುಗಲೆ ತಿರುಗುಯ್ಯಾಲೆ' ಎಂಬ ಮೂರು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾ ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರ ಬಂದಿದೆ.

ಪ್ರಾಸ, ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಸರಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಡು ನುಡಿ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಮೂಡುವ, ಕಥಾಪ್ರಧಾನವಾದ ಹಾಡುಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಅರೇಬಿಯ ನೈಟ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ' ಕತೆಯನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಾಟಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಅಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಮಿರ್ಜಾ ಗಾಲಿಬ್ ಮೊದಲಾದ ಚರಿತ್ರೆ ನಾಯಕರ ಬದುಕು, ಅ ಸೇವೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರಚಿಸಿದರು.

ಸಣ್ಣ ಕಥೆ

ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು 'ಕಥಾ ಮಂ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರಾಣಿಕರು ಹಿಂದಿ, ಉರ್ದು, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಮರಾಠಿ, ತೆಲು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಕತೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದ್ಯೋಗ ಅರಸಿ ನಗರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬರುವ ನೌಕರ ಬಂ ಬಳಗದ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವ ಮಾನಸಿಕ ಯಾತನೆ 'ತಂದೆ-ತಾಯಿ' ಕತೆಯ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. 'ಮಣಿ ಮಾಲೆ' ಕತೆಯೂ ನಗರ ಜೀವನದ ವಿಭಿನ್ನ ಮುಖಗಳ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಕಲನವು ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪ್ರೀತಿ, ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಹೊಯ್ದಾಟಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ರಾಚುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

'ತುಷಾರ ಹಾರ' ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತೊಂದು ಕತೆಗಳಿವೆ. ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ಅನುಭ ಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯ, ಹಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ನೀತಿಯ ಮೂಲಕ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇ ಪೌರಾಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕತೆಗಳಿವೆ. ಕತೆಗ ಕಿರಿದಾದರೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥ ಹಿರಿದಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ವೃದ್ಧರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರನ ಇವು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

[illegible] ಕಥಾಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊರತಂದರು. ಸಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನ [illegible] ಪಾತ್ರಗಳು ಓದುಗರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಿವೆ. ಆಕರ್ಷಕ ಶೈಲಿಯೂ [illegible]

[illegible] ಚರಿತ್ರೆ

[illegible] ಕೃತಿಗಳು ಸಹೃದಯರ ಚಿಂತನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿವೆ. [illegible] ಕಾವ್ಯಾನಂದರು ಮಳೆಯ ರಾಜ ಚಾರಿತ್ರೆ, ಸುಬೋಧಸಾರ, ಶ್ರೀಕಾರ, [illegible] ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ [illegible] ಪ್ರಸಾದ, ಕನಕದಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಬಸವ ದರ್ಶನ, ಬಸವ ಮತ್ತು [illegible] ಮಾಲೆ, ಮಣಿಹ, ಬಸವ ಮತ್ತು ವಿಚಾರವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ [illegible] ಆಕಾಶವಾಣಿಗೆ ಬರೆದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು 'ಚಿಂತನ ಲಹರಿ' ಹೆಸರಿನಿಂದ [illegible] ಇದರಲ್ಲಿ [illegible] ಚಿಂತನೆಗಳಿವೆ.

[illegible] ಶತಮಾನದಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಬಾಳಿದ ಶಿವಶರಣರ [illegible] 'ಶರಣ ಚರಿತಾಮೃತ' ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೊಂದು ಶರಣರ [illegible] ಬದುಕನ್ನು ಅವರ ವಚನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿ [illegible] ಶರಣರ ಜೀವನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಪುರಾಣಿಕರು ಸಾಕಷ್ಟು ಶ್ರಮ [illegible] ಅಧ್ಯಯನ, ಶ್ರಮ ಸಹಿತ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಒಂದು ಉತ್ತಮ [illegible] ಇದು ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

[illegible] ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಗೌರವ ಹೊಂದಿದ್ದ ಪುರಾಣಿಕರಿಗೆ [illegible] ಸರ್ವಸಮ್ಮತ ಚರಿತ್ರೆ ಇಲ್ಲದ ಕೊರತೆ ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹರಿಹರ, [illegible] ಅನುಸರಿಸಿ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ, ಪವಾಡಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡಿದ್ದರು. ಈ [illegible] ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದವು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು [illegible] ಕಲ್ಯಾಣಕ್ರಾಂತಿಯ ಸಮಗ್ರ ವಿವರಗಳನ್ನೊದಗಿಸಲು [illegible] ಇದನ್ನು ಕಾವ್ಯಾನಂದರು 'ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನ [illegible] ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪುರಾಣಿಕರ ಈ [illegible] ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತುಂಬ ಜಟಿಲವಾದ ಕಾರ್ಯದ ಹಿಂದೆ ಅವರ [illegible] ಶ್ರಮವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

[illegible] ಹರ್ಡೇಕರ ಮಂಜಪ್ಪ, ನಜೀರ ಅಕಬರಾಬಾದಿ [illegible] ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಕ್ಕನ ಬದುಕನ್ನು ಆಕೆಯ ವಚನ [illegible] ಕೃತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆಕೆಯ [illegible] ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಮನ ಬದುಕನ್ನೂ ಹೀಗೆಯೇ [illegible] ನಜೀರ ಅಕಬರಾಬಾದಿಯ ಬದುಕಿನ ಘಟನೆಗಳನ್ನು

ವಿವರವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಾಂಧಿ ಮಂಜಪ್ಪನವರ ಧ್ಯೇಯ-ಧೋ ಎದುರಿಸಿದ ಸವಾಲು-ಸಮಸ್ಯೆ, ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯ-ಸಾಧನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಜೀವನಾ ಗಳನ್ನು ತಾವು ಕಂಡಂತೆ ಸರಳವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ ವಿಕಾಸವಾಣಿ, ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ, ಎಂಟನೆಯ ತರಗತಿಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ 'ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಮಂಗಳನತ್ತ' ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ವಿಕಾಸವಾ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸುವ ಕವನ ಸಂಕಲನವಾದರೆ, 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾ ಗ್ರಾಮದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕುರಿತ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಆತ್ಮ ಚರಿತ್ರೆ

ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆ ಬರೆದಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥದ ಭಾ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಕುವೆಂಪು, ಮಾ ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ, ಎಚ್.ನರಸಿಂಹಯ್ಯ, ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ, ಲಂಕೇಶ ಮೊದಲಾ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ನಿರೂಪಣೆ ಆಪ್ತ ಬರ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಸೂತ್ರಗಳು ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ, ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಬ

ಕಾವ್ಯಾನಂದರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು 'ನನ್ನ ನಿನ್ನೆಗಳೊಡನೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆ' ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಜೀವನ, ಆಡಳಿತ, ಸ್ವಾ ಹೋರಾಟ, ರಜಾಕಾರರ ಹಾವಳಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ವಿವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಾಚುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನದ ತಮ್ಮ ಅನುಭವ, ಕನ್ನಡದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೃಷಿಕರ ಬದುಕು-ಬವಣೆ, ಮಳೆ-ಬೆಳೆಗಳ ಬಗೆಗೂ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿ

ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದ ವಿವಿಧ ಘಟನೆಗಳು, ಸ್ನೇಹಿತರು, ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಗುರು-ಹಿರಿ ಗಳೊಂದಿಗೆ ತಾವು ಕಳೆದ ದಿನಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸೇವಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ರೂ ಯೋಜನೆ, ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಹೀಗಾಗಿ ಇದು ಕೇವಲ ಕಾವ್ಯಾನಂದರ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯಾಗದೆ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದಾಖಲೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿ ಇಲ್ಲಿ ಜೀವಂತಿಕೆ ಪಡೆದಿವೆ.

ಪ್ರಶಸ್ತಿ - ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರದು ಬಹುಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ಕಾವ್ಯ ಅವರ ಉಸಿರಾದರೆ ಗದ್ಯ ವಾಗಿದೆ. ಇವರ ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಅರಳಿದ ಕುಸುಮಗಳಿಗೆ ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮ ಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಗರಿಗಳು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'ತುಪ್ಪ ರೊಟ್ಟಿ ಗೇಗೇ' ಕವನ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಕ ಸರಕಾರದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಕೃತಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಸ

[illegible] 'ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ' ಗೀತರೂಪಕವು ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ [illegible] ಪ್ರಥಮ ಗೀತನಾಟಕವೆಂಬ ಅಗ್ಗಳಿಕೆ. ಅದು ೧೯೬೪ರ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೮ರಂದು [illegible]. ಭಾಷಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ 'ಬಿಲ್ವಾರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ'; ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ [illegible] ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುಸ್ತಕ ಪುರಸ್ಕಾರ ದೊರಕಿತು. ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು [illegible] ಕೃತಿಗೆ ೧೯೮೧ರಲ್ಲಿ ಸ.ಸ. ಮಾಳವಾಡ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿತು.

[illegible] ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಗ್ರಂಥ ರೂಪದಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿಸುವ [illegible] ನಡೆದವು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರಿಗೆ ೫೦ ತುಂಬಿದಾಗ ೧೯೬೮ರಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರದ [illegible] ಮತ್ತು ಮೇಘಮಿತ್ರರು 'ಕಾವ್ಯಶ್ರೀ ಕಾವ್ಯಾನಂದ' ಎಂಬ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು [illegible]. ಮುಂದೆ ಅವರಿಗೆ ೫೫ ತುಂಬಿದಾಗ ೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಜೀವನ ವಿಕಾಸ [illegible] ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಮಿರ್ಜಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯರು, [illegible] ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅವರು 'ಕಾವ್ಯಾನಂದ' ಗ್ರಂಥ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಸಿದ್ಧಯ್ಯ [illegible] ೮೦ ತುಂಬಿದಾಗ ೧೯೯೮ರಲ್ಲಿ ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ ಅವರು 'ಕಾವ್ಯಾನಂದ' [illegible] ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಜಿ. ನಾರಾಯಣ ಅವರು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟ [illegible] ಸನ್ಮಾನಿಸಿ, ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ೪೦,೦೦೦ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ [illegible] ಸಂವರ್ಧಕ ಟ್ರಸ್ಟ್' ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿಯಾಗಿಟ್ಟರು. ಈ ಟ್ರಸ್ಟ್ ವತಿಯಿಂದ [illegible] 'ಕಾವ್ಯಾನಂದ' ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

[illegible] ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಇವರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ [illegible] ಡಾಕ್ಟರೇಟ್' ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರವು [illegible] ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದೆ.

❑

ಸಮಾರೋಪ

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯಂಥ ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಅ
ಚಿನ್ನ. ಮನೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಾತಾವರಣ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರಿಗೆ ಪೂರಕವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇರಲಿ
ಬೆನ್ನಿಗಂಟಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಬಡತನ ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ವಚನ-ಪು
ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮತ್ತು ದಕ್ಷ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿ
ಮನೆಯ ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪುರಾ
ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಶಾಲೆಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದ ಹೈದ್ರಾಬಾದ ಕರ್ನಾ
ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗುಲಬರ್ಗಾದ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆ ಸಂಜೀವಿನಿ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ.
ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಅದೃಷ್ಟವೆಂ
ಮಾನ್ವಿ ನರಸಿಂಗರಾಯರು, ತವಗ ಭೀಮಸೇನರಾಯರು, ಡಿ.ಕೆ. ಭೀಮಸೇನ್‌ರಾಯರಂಥ
ಗುರುಗಳು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದರು. ಅಧ್ಯಯನದ ಜೊತೆಗೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡ
ರಿಂದ ಕೇವಲ ಉತ್ತಮ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಕ್ತಿ
ಬರಹಗಾರರಾದರು. ಕವಿಯಾದವನು ಹೇಗಿರಬೇಕು? ಅಧಿಕಾರಿಯ ಗುಣಧರ್ಮಗಳೇ
ಸರಕಾರದ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಹೇಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕು? ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸ್ವತಃ ನ
ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರ ಕಾಯಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಮಾನವ ಪ್ರೀತಿ ಅನುಕರಣೀಯ. ಹೀಗಾಗಿ ಅ
ಬರಹಕ್ಕೂ ಅಂಥದೇ ಮೌಲ್ಯವಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಚನಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸಾ
ರೂಪವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಹನ್ನೆರಡನೆ ಶತಮಾನದ ಶರಣರಂತೆ
ನುಡಿಗಳೆರಡನ್ನು ಏಕೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದವರು ವಿರಳ. ಈ ವಿರಳ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ
ಕಾವ್ಯಾನಂದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರ ವಚನ ಸಂಪುಟಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗ
ಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ಕಾವ್ಯಾನಂದರು ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯನ್ನು ವೃತ್ತಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲ. ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯ
ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ಮತ್ತು ಅಂತರಂಗದ ತುಡಿತದಿಂದ ಪುಟಿದು ಬಂದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಅ
ಬಹುತೇಕ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದವು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರ
ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಮಾಳವಾಡ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಬಿಲ್ವಾರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಗೌರವ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪ್ರ

[illegible] ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಮಠಮಾನ್ಯಗಳು, ಸಂಘ
[illegible]ಗಳು, ಕನ್ನಡ ಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ
[illegible] ಬೇಂದ್ರೆ, ಕುವೆಂಪು, ಮಾಸ್ತಿ, ದೇಜಗೌ ಆದಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡ
[illegible] ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಅವರ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠ
[illegible] ನಮ್ಮ ಭಾಗದವರೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ- ಅಭಿಮಾನ ನಮ್ಮದು. 'ಕನ್ನಡಕ್ಕೊಬ್ಬರೆ
[illegible]' ಎಂಬುದು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ಮಾತಲ್ಲ. ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದಂತೆ ಸಾವನ್ನು ಪ್ರೀತಿ
[illegible] ಈ ಹಿರಿಯ ಜೀವ [illegible]ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ೭೬ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲಿಂಗೈಕ್ಯ
[illegible] ಕುರಿತು ಅವರೇ ಬರೆದ ಈ ಸಾಲುಗಳು ಅವರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

> [illegible] ಬಸವನಾಳರ ಬಾಳ
> [illegible] ನಾಡ ಜನಕೆ !
> [illegible], ಹೊಳೆವ ತಿಳಿವಿನ ಬೆಳಕು,
> [illegible] ಇಂಥ ಶರಣತನಕೆ ?
>
> [illegible] ಮುಡಿಯಾಗುವುದು
> [illegible] ಪಡೆವುದು
> [illegible] ನಡೆಯೆ ನುಡಿಯಾಗುವುದು
> [illegible], ಸೊಗ ಪಡೆವುದು ! (ನಮನ)

[illegible] ಮರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರುವವರು ವೀರರಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು
[illegible] ಹಾವು ಕಚ್ಚಿಯೆ ಬರಲಿ, ಹೂವು ತಾಗಿಯೆ ಬರಲಿ ಸಾವು ಸಾವೇ.
[illegible] ಸಹಜವಾದುದು. ಛಲದಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಗುರಿ
[illegible] ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅದೆಂಥ ತಾತ್ವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದೆ.
[illegible] ಇಂಥ ಚಿರಸತ್ಯವನ್ನು ಸಾರಿದ ಮೌಲಿಕ ಕವಿ ದೈಹಿಕವಾಗಿ
[illegible] ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕೃತಿರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ
[illegible]

> [illegible] ವ್ಯಥೆಯ ಕಥೆ
> [illegible] ಸೊಗಸು !
> [illegible], ಸಾವು ಜೀವನದಡುಗೆ,
> [illegible] - ಮುರುಳಸಿದ್ಧ
>
> [illegible] ಬೇಡಸೆನೆ
> [illegible] ? [illegible]ವೆರಡೂ !
> [illegible] ಬದುಕಿಲ್ಲಿ,
> [illegible] - ಮುರುಳಸಿದ್ಧ

❑

ಅನುಬಂಧ - ೧

ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳು

೧. ಜನನ : 18-6-1918 ದ್ಯಾಂಪುರ (ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿ

೨. ತಂದೆ-ತಾಯಿ : ಕಲ್ಲಿನಾಥಶಾಸ್ತ್ರಿ, ದಾನಮ್ಮ

೩. ಪ್ರಥಮ ಕವನ ರಚನೆ ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ : ಬೆಳಗು

೪. 'ಮಿಂಚು' ಕೈಬರಹದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ 'ಸಂಪಾದಕ' ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ : ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘ ಪ್ರಕಟಣೆ

೫. ನಾಟಕ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ : ಕಿತ್ತೂರು ಚನ್ನಮ್ಮ, ಸ್ತ್ರೀ, ಬೆಳವಡಿ ಮ

೬. ವೀರಶೈವ ತರುಣ ಸಂಘ, ಕಲಬುರ್ಗಿ : ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ

೭. ಕರ್ನಾಟಕ ಗಾಂಧಿಯ ಸಂಪರ್ಕ : ೧೯೩೬, ಆಲಮಟ್ಟಿ

೮. ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯಟ್ ಶಿಕ್ಷಣ : ೧೯೩೭, ಕಲಬುರ್ಗಿ

೯. ಧಾರಾವಾಡದ ಅ.ಭಾ.ಕ.ಸಾ. ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದುದು. : ೧೯೪೦ (ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ)

೧೦. ಬಿ.ಎ. ಪದವಿ (ಉಸ್ಮಾನಿಯ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ) : ೧೯೪೦

೧೧. ಹೈದ್ರಾಬಾದನ ಅ.ಭಾ.ಕ.ಸಾ. ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಕವನ ವಾಚನ : ೧೯೪೧

೧೨. ತಹಸೀಲ್ದಾರ್ (ಭೂ ದಾಖಲೆಗಳ ಸಹಾಯಕ) : ೧೯೪೨, ನಾಂದೇಡ

೧೩. ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮೀಷನರ್ : ೧೯೪೫, ಕಲಬುರ್ಗಿ

೧೪. ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಅ.ಭಾ.ಕ.ಸಾ. ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ : ೧೯೪೭, 'ಸಾಹಿತಿಯ ಸಮಾಜ ದರ್ಶನ' ಕುರಿತು ಭಾಷಣ

[illegible] ಸಂಘಟನೆ : ೧೯೪೯, ಕಲಬುರ್ಗಿ (ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಚನ್ನಪ್ಪ ಉತ್ತಂಗಿ)

[illegible] : ೧೯೫೦

[illegible] : ೧೯೫೦-೧೯೫೩

[illegible] : ೧೯೫೫, ತಾಂಡೂರು

[illegible] : ೧೯೫೫, ಯಾದಗಿರಿ

[illegible] ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ [illegible] : ೧೯೬೦

[illegible] : ೧೯೬೪

[illegible] : ೧೯೬೭

[illegible] : ೧೯೬೮

[illegible] : ೧೯೬೯

[illegible] : ೧೯೭೨

[illegible] : ೧೯೭೬

❑

ಅನುಬಂಧ - ೨

ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು

I ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳು

೧.	ಜಲಪಾತ	:	೧೯೫೩
೨.	ಕರುಣಾ ಶ್ರಾವಣ	:	೧೯೫೫
೩.	ಮಾನಸ ಸರೋವರ	:	೧೯೫೯
೪.	ಕಲ್ಲೋಲ ಮಾಲೆ	:	೧೯೬೮
೫.	ಮೊದಲು ಮಾನವನಾಗು	:	೧೯೬೯
೬.	ಚರಗ	:	೧೯೮೭
೭.	ಹಾಲ್ದೆನೆ	:	೧೯೯೦
೮.	ಮರುಳಸಿದ್ಧನ ಕಂತೆ	:	೧೯೯೧
೯.	ವಿಕಾಸ ವಾಣಿ		

II ವಚನಗಳು

೧೦. ವಚನೋದ್ಯಾನ
೧೧. ವಚನ ನಂದನ
೧೨. ವಚನರಾಮ

III ನಾಟಕಗಳು

೧೩. ಸ್ತ್ರೀ
೧೪. ಬೆಳವಡಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ
೧೫. ಸಮರತಿ
೧೬. ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ
೧೭. ಭಾರತವೀರ
೧೮. ರಜತ ರೇಖೆ
೧೯. ಭಗ್ನನೂಪುರ

IV ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು

೨೦. ಕಥಾಮಂಜರಿ
೨೧. ತುಷಾರ ಹಾರ

V [illegible]

[illegible] ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ

VI [illegible]

[illegible] [illegible] ಗೇ ಗೇ ಗೇ
[illegible] ಗಿಲ್ ಗಿಲ್ ಗಿಲಗಚ್ಚಿ
[illegible] ತಿರುಗಲೆ ತಿರುಗಲೆ ತಿರಗುಯ್ಯಾಲೆ
[illegible]
[illegible]
[illegible]

VII [illegible]

[illegible]
[illegible] [illegible] ಹಾಗೂ ಸಂದೇಶ
[illegible]
[illegible]
[illegible] (ಅನುವಾದ)
[illegible]

VIII [illegible]

[illegible] (ಸಂಪಾದನೆ)
[illegible] (ಸಂಪಾದನೆ)
[illegible] (")
[illegible] (")
[illegible] (")
[illegible] (")
[illegible] (")
[illegible] (")
[illegible] (ಸಂಪಾದನೆ)
[illegible] (")
[illegible] (")
[illegible] [illegible] ಪಠ್ಯಕ್ಕೆ)
[illegible]
[illegible]

IX [illegible]

[illegible]